PL ISSN 0546 - 1960
NR INDEKSU 366714

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

№ 31 (1942) ГОД XXXVIII БЕЛАСТОК 1 ЖНІЎНЯ 1993 г. ЦАНА 3000 зл.

Жніво. Фота У. Завадскага

КАГО ВЫБІРАЦЬ?

Лета будзе гарачае. Перш за ўсё — з увагі на палітычнае надвор'е. Калісьці два вакацыйныя месяцы журналісты называлі *sezonem ogórkowym.* Маўляў, нічога тады не дзеецца, пісаць няма пра што, акрамя як пра агуркі або пра даўганогіх дзяўчатак на пляжы. Такія сабе *wakacje z blondynką.* Цяпер дэмакратыя дала журналістам занятак і на лета. Напрыканцы яго, 19 верасня, адбудуцца чарговыя выбары ў парламент вольнай Рэчы Паспалітай.

Асноўныя акцэнты ўжо расстаўленыя. Пастваралiся выбарчыя камітэты і ўсялякія магчымыя і немагчымыя выбарчыя кааліцыі. У шмат каго з папярэдніх дэпутатаў ужо ўчапілася пракуратура, намагаючыся высветліць аўтэнтычнасць таго ці іншага подпісу пад рахункамі, дзе нулі вылазяць па-за ўсялякія рубрыкі, гэтак мовіць, на бакі. Неўзабаве рушыць выбарчы млын і ў сродках масавай інфармацыі. Тыя, у якіх няма грошай на вакацыі над морам і з усяго гэтага жыцця ёсць адно „Polskie ZOO", паціраюць рукі ад сціплай посткамуністычнай радасці.

Адзін мой знаёмы сказаў: лепш выбіраць старых, якія ўжо былі пры ўладзе — яны прынамсі ўжо што-нешта ўхапілі. Прыйдуць новыя, якія яшчэ не дабеглі да карыта, і будзе яшчэ горай. Не падзяляючы радыкалізму палітычных поглядаў майго знаёмага, у нечым, аднак, з ім пагаджаюся. Калі пасля вераснёўскіх выбараў і не будзе горай, дык і лепей таксама не. Пасля чатырох гадоў новага гаспадарчага ладу (ці, як хто хоча, — бязладу) грамадства ўсё-такі адчула, што цудаў у гаспадарцы не бывае. А перадвыбарчыя абяцанкі забываюцца так лёгка, як і ўсялякія іншыя. Але *адчуць* — гэта не тое самае, што *зразумець*. І таму, мабыць, шанц у выбарах найбольшы ў тых, хто пры ўладзе ў посткамуністычным перыядзе яшчэ не быў (прыкладам — у сацыял-дэмакратаў). Маўляў, дайце і мне паспрабаваць, *ja was urządzę*, бо іншыя таго не патрапяць. Усё гэта месціцца ў рамках палітычнай гульні, якую вядзецца паўсюды на свеце, але ў знявераным і збяднелым грамадстве выклікае ілюзорную надзею, што цуды ўсё-такі існуюць, трэба толькі знайсці адпаведнага цудатворца.

У нас на Беласточчыне ў німбе прарока-цудатворца ходзіць Уладзімеж Цімашэвіч. Калі б не адно *ale*, мне, асабіста, хацелася б, каб ён і ягоная *lewica* дайшлі да ўлады і паспрабавалі паказаць, што патрапяць. Усё тады стала б на сваё месца, і людзі нарэшце супакоіліся б. Як казалі старажытныя грэкі, нельга два разы абмачыць ногі ў той самай рэчцы, бо нішто такое самае не паўтараецца. У гэтым выпадку — не паўторыцца сацыялізм у сваім геркаўскім варыянце, дзе ўсім адначасова было добра, а калі стала нядобра, дык таксама ўсім. А значыць, той самы Цімашэвіч быў бы вымушаны будаваць гэты наш гора-капіталізм, як і Мазавецкі, і Бялецкі, і Сухоцкая. Гэта тое, што яшчэ не стала набыткам шырэйшай грамадскай свядомасці.

А вышэйпамянёнае *ale* звязваецца з тым, што выбарчыя сімпатыі беластоцкіх беларусаў якраз і схіляюцца ў бок Цімашэвіча і ягонай каманды. Як ні круці, усе намогі займець нашага беларускага прадстаўніка ў парламенце якраз і разбіваюцца аб *lewicę*. Іначай кажучы, наш нацыянальны інтарэс ідзе ў супярэчнасці з агульнапалітычнымі схільнасцямі нашага электарату. Вось таго мы дачакаліся: або ты *lewica*, або ты беларус. Трэцяга не дадзена.

ЯН МАКСІМЮК

БЕСПРАЦОЎНЫЯ Ў БЕЛЬСКУ

Беспрацоўе — гэта эканамічная сітуацыя, калі людзі не маюць сталага заробку. Яна з'яўляецца адной з прыкмет капіталізму, а дакладней вольнарыначнай гаспадаркі, да якой ідзе наша краіна. Невялікае беспрацоўе, вышынёй на 3—4 працэнты ў суадносінах да агульнага ліку тых, якія працуюць, эканамісты трактуюць як жаданую з'яву, якая дысцыплінуе працаўнікоў і павышае прадукцыйнасць працы. Гэта таксама рэзервуар рабочай сілы для прадпрыемстваў і галін прамысловасці, якія дынамічна развіваюцца. Невялікае беспрацоўе выступае падчас гаспадарчага росквіту, рост жа яго сведчыць пра эканамічныя цяжкасці дзяржавы. Значны лік беспрацоўных выклікае многія негатыўныя з'явы і працэсы, між іншым вялікае абцяжарванне бюджэту дапамогамі для беспрацоўных і дапамогамі з грамадскай апекі, зніжэнне спажывання і ўмоў жыцця, агульнае незадавальненне ды напружанасці ў грамадскіх суадносінах, рост злачыннасці.

Бельск-Падляшскі мае сёння 27,8 тысячы насельніцтва. У прадукцыйным узросце тут 15,2 тысячы жыхароў. 30 чэрвеня гэтага года ў Раённым бюро працы зарэгістраваных было 2361 бяльшчан і 4086 чалавек з цэлага бельскага раёна (горад і гміна Бельск-Падляшскі, горад і гміна Бранск, гміны Рудка, Боцькі, Орля і Вышкі). Працэнт беспрацоўных, які вымяраецца ў сотых долях агульнага ліку працуючых у дадзены час, дае ў падрахунку 16,7% для Бельска і 10,2% для раёна (у Польшчы ў сярэднім у канцы чэрвеня — 14,6%).

63% беспрацоўных у горадзе — маладыя ад 18 да 34 гадоў, а 52% — жанчыны. Больш за палову застаўшыхся без заробку не мае права на сталую аднагадовую дапамогу па беспрацоўю.

У чэрвені ў Раённым бюро працы ставілася 368 сёлетніх выпускнікоў мясцовых сярэдніх школ. Ад канца мінулага года тэмп росту ліку беспрацоўных значна знізіўся. Аднак тэндэнцыя да стабілізацыі хутчэй за ўсё няпраўдзівая, бо многія, не бачучы надзеі ані на працу, ані на дапамогу, адмовіліся ад рэгістрацыі.

Большасць беспрацоўных мае сярэднюю прафесіянальную адукацыю, а найменш (70 чалавек) з дыпломамі вышэйшых навучальных устаноў. Зараз у горадзе найбольш без сталага занятку механікаў, манцёраў, тэхнікаў розных тэхнічных прафесій, тэхнікаў-эканамістаў, тэхнікаў сельскай гаспадаркі, прадаўцоў і рабочых без кваліфікацый.

З 1991 года ў Бельску збанкруцілася 5 значных прадпрыемстваў: ільнозавод „Ленполь" (рашарня), Агароднінапчалярскі кааператыў „Вітамін", ПОМ, Прадпрыемства водна-меліярацыйнага абсталявання і транспарту, Вытворча-паслуговы кааператыў „Велёбранжова". У паасобных прадпрыемствах страцілі працу наступныя колькасці людзей: 160, 100, 120, 130 і 130. Шмат прадпрыемстваў змагалася і змагаецца за тое, каб пратрымацца, рэдукуючы склады працоўных калектываў. Прыкладам можа быць Фабрыка электралітычных кандэнсатараў „Эльва". Гэты некалькі гадоў таму назад самы буйны ў Бельску-Падляшскім завод (660 працаўнікоў) ужо ў 1991 годзе больш як на два разы паменшыў колькасць сваіх працоўных. Сёння „Эльва" ўсяго толькі 15% сваёй прадукцыі прадае ў Польшчы. Астатнія 85% прадукаваных тут кандэнсатараў высылае на Усход узамен на каляровыя тэлевізары.

Як дагэтуль найлепш трымаюцца будаўнічыя прадпрыемствы, хаця таксама з неспакоем глядзяць у будучыню.

Кожнае банкруцтва прадпрыемства прыносіць страты для гарадской касы. Гаспадарчая рэцэсія абмяжоўвае інвестыцыі і выклікае чарговае беспрацоўе.

Сітуацыя на бельскім рынку працы сёння дрэнная. Выключэннем з'яўляецца хіба толькі фірма „Унібуд", якая дэкларуе прыняццё любой колькасці спецыялістаў будаўнічых прафесій. Дырэкцыі іншых прадпрыемстваў не намерваюцца павялічваць колькасць працоўных, а некаторыя — як памянёная ўжо „Эльва" — рыхтуюцца да наступных значных рэдукцый.

Раённае бюро працы мае пэўныя фінансавыя сродкі на так званыя актыўныя формы пераадольвання беспрацоўя (мне асабіста не падабаецца польскае словазлучэнне „walka z bezrobociem" з-за магчымасці антыгуманітарнай яго інтэрпрэтацыі — Ю.Б.), а перш-наперш на інтэрвенцыйныя працы, публічныя работы, навучэнні беспрацоўных новым прафесіям, невялікія крэдыты і таму падобнае. Агульная колькасць гэтых грашовых сродкаў у 1993 годзе складае суму 5,6 мільярда злотых — пры ацэначнай патрэбе 12 мільярдаў злотых. На працягу першых пяці месяцаў Бюро зрасходвала 3,3 мільярда злотых.

☞ *Працяг на стар. 3*

МЫ ПРАЧЫТАЛІ

Pan Jerzy Dziewulski, były antyterrorysta, zasiadł w nieodżałowanej pamięci parlamencie w klubie o nazwie Polski Program Liberalny. (...) Jako miejsce ponownego startu wybrał Suwalszczyznę. Tym razem o mandat ubiega się z ramienia... Sojuszu Lewicy Demokratycznej. (...)

Oto jeden z najbardziej zajadłych antykomunistów, jakich wydała polska ziemia, Piotr Ikonowicz, padł w otwarte ramiona Aleksandra Kwaśniewskiego.(...)

Marian (Jurczyk — Red.) ze Szczecina też nagle stracił pamięć i nie wie, co wczoraj jeszcze gadał o komunistach, okrągłym stole i zdradzie narodowej. Teraz chciałby swój związek zawodowy ożenić z PSL-em, tym po ZSL-u, który nazywał dotychczas zwyczajnie — postkomuną.

Gazeta Współczesna, nr 131)

Так, але пасля выбараў аказваецца, што раптам усе страчваюць памяць і віну за камунізм у Польшчы усё роўна звальваюць на беларусаў.

* * *

Kiedy wiosną w jednej z poznańskich gazet ukazało się ogłoszenie „Dr Bohumil Hrabal, Liberec, wyjazdy aborcyjne", pod podany numer w ciągu kilku godzin zadzwoniło kilkanaście osób. Okazało się, że był to numer kurii biskupiej. Jak nieoficjalnie dowiaduje się „Gazeta", autorami żartu byli poznańscy ginekolodzy.

(Gazeta Wyborcza, nr 160)

Гінеколагі нарэшце маюць час на жарты.

* * *

Poczęcie i narodziny powieści.

(Загаловак з Gazety Wyborczej)

Відаць, так бывала раней. Цяпер з рамамі ў польскай літаратуры прыдараюцца адно *poronienia i aborcje.*

* * *

Pod Grunwaldem zdobny we wszystkie insygnia pozycji i władzy (Ulrich von Jungingen — Red.) rusza do ataku w pierwszym szeregu. Spostrzegł go Dobek Oleśnicki i nieśmiertelną chcąc pozyskać sławę „spiął konia ostrogami i z podniesioną kopią sam jeden pobiegł ku nieprzyjacielowi". Nadjeżdżał Ulrich na czele szesnastu doborowych chorągwi, otoczony rycerstwem i pocztem straży przybocznej. Na widok śmiałka spina jednak konia, wysuwa się do przodu i bez wahania podejmuje starcie.(....)

W tym samym czasie, paręset metrów dalej, ma miejsce zdarzenie podobne, czy wręcz symetryczne, chciałoby się powiedzieć, lecz jakże w wymowie swej inne. Jagiełło obserwujący bitwę z oddalonego zdawałoby się od krwawych niebezpieczeństw wzgórza widzi nagle przejeżdżających opodal Krzyżaków. Natychmiast zwinąć każe koronny proporzec i gorączkowo śle po pomoc. (...)

Porównując postępowanie Jagiełły i Jungingena na tę samą wciąż natykamy się sprzeczność. Jungingen odesłać kazał przed bitwą zapasowe konie, gdyż rycerz nie ucieka z pola. Jagiełło, wręcz odwrotnie, rozstawił na wszelki wypadek sztafety aż do samego Krakowa. Jungingen wyprowadził wojsko w pole, by równą, w której Bóg rostrzygnie, podjąć walkę; Jagiełło trzymał swoje w zaroślach, czekając, aż lipcowy upał rozpali ciężkie zbroje oczekujących, a słony pot odwróci proporcje sił... (...)

(Ludwik Stomma, Polityka, nr 28)

Мы ні на якую супярэчлівасць тут не натыкаемся. Вось, няхай сабе *rycerze* павыразаюцца на смерць. а я пачакаю, падбяру з поля, што па іх застанецца. Ну — чым жа Ягайла не беларус?

* * *

Комплекс Восточной Европы — это комплекс нищеты. Английское слово шелестит долларами. Русское слово пахнет ароматом власти. Сказал мне один: поставь белорусское слово в блеске золота либо автомата Калашникова, то оно в один миг сделается в глазах многих „великим и могучим". Вот и вся сентенция.

(Европейское время, н-р 3)

А ну-ка, кто это сыплет такими сентенциями? Ну как же, ведь это наш Сократ Янович с Белостока! Еўрапеец w każdym calu, хоць без грошай і без зброі. Его слово шелестит ароматом Восточной Европы.

* * *

Mikołaj Nieścieruk został nowym burmistrzem Hajnówki. Taką decyzję podjęli na poniedziałkowej sesji radni Rady Miejskiej. Za powołaniem głosowało 19 radnych, 1 był przeciw.

(Kurier Poranny, 14.07.1993)

Аднадушнасцю радных у Гайнаўцы можна толькі захапляцца. Мы ўсё-такі пачакаем і пабачым, што гэта значыць.

* * *

Do lekarza zgłaszają się uczniowie, którzy czują się zboczeni po przeczytaniu szkolnego podręcznika.

(Gazeta Wyborcza, nr 165).

Ідзе тут гаворка пра кніжку „Zanim wybierzesz", якую выдала ў гэтым годзе Міністэрства нацыянальнай адукацыі для вучняў сярэдніх школ. Падручнік гэты мае падрыхтаваць маладых да сямейнага жыцця.

ПРАВАСЛАЎНЫЯ — РАЗАМ!

На пасяджэнні Выбарчага камітэта праваслаўных, якое адбылося 22 ліпеня 1993 г., быў узгоднены наступны спіс кандыдатаў у Сейм РП: Антон Мірановіч — Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія (ПБ); Ян Сычэўскі — Беларускае грамадска-культурнае таварыства; Мікалай Бушко, Мікалай Ваўранюк — ПБ; Мікалай Валіцкі — Культурнае згуртаванне „Русь"; Сяргей Лукашук — Беларускі саюз(БС); Пётр Прышчэпка — БГКТ; Пётр Крук — БС; Сяргей Шчыгал — ПБ; Пётр Багроўскі — БС. Спіс праваслаўных кандыдатаў у сейм РП у выбарчай акрузе № 4 (Беластоцкае ваяводства) фармальна прапануе **Управа Беларускага саюза ў Рэчпаспалітай Польскай.**

Сядзіба камітэта знаходзіцца: Беласток, вул. Варшаўская 11, тэл. 435118. Дзяжурствы кожны дзень ад 10 да 12 гадзіны.

ПРЭС-САКРАТАР ВЫБАРЧАГА КАМІТЭТА СЛАВАМІР ІВАНЮК

Стварэнне Польска-беларускай суднаходнай кампаніі мэтазгоднае — заявіла Рада Міністраў. Праект кампаніі прадугледжвае, што палову ўстаноўчага капіталу ўнясе польскі ўрад у выглядзе двух старых суднаў танажам 10 тысяч DWT. Другую палову — 1,6 млн. долараў наяўнымі — заплаціць беларускі ўрад. Дзякуючы кампаніі польскія парты пяроймуць марскія грузы з Беларусі і ў Беларусь.

Згуртаванне літоўцаў у Польшчы арганізавала святкаванні ў гонар 60-годдзя смерці двух літоўскіх авіятараў, якія ў 1933 г. загінулі ў катастрофе каля вёскі Пшчэльнік (Гажоўскае ваяводства). 60 гадоў таму двое літоўскіх пілотаў: Стапанас Дарыус і Стасіс Герэнас спрабавалі пераляцець Атлантыку з Нью-Йорка ў Коўна. Над Польшчай па невядомых прычынах іх самалёт „Літуаніка" ўпаў на зямлю. Гадавіна катастрофы — 17 ліпеня — адзначаецца як **Дзень еднасці літоўцаў усяго свету.** На ўрачыстасці прымалі ўдзел прэм'ер-міністр Літвы **Адольфас Шлізавічус**, міністр культуры — **Дайнюс Трынкунас** і міністр транспарту — **Йонас Бірзіскіс.**

Першыя Мастацкія сустрэчы Беласток-Гродна адбыліся ў Беластоку. Мерапрыемства арганізавалі ГП БГКТ, Аддзел грамадскіх спраў Ваяводскай управы і Ваяводскі асяродак анімацыі культуры. У беластоцкім амфітэатры выступіла каля трохсот спевакоў — удзельнікаў: польскіх калектываў з Гродзеншчыны і беларускіх з Беласточчыны.

Жалезабетонны абеліск, прысвечаны мартыралогіі яўрэяў Беласточчыны, які ў выніку антысеміцкай кампаніі быў узарваны ў 1971 годзе, вернуты ўжо на сваё старое месца пры вуліцы Жабій у Беластоку. Помнік моцна пашкоджаны і яго рэстаўрацыяй займаюцца двое беластоцкіх мастакоў — **Стэфан Рыбі** (колішні наш рэдакцыйны графік) і **Анджэй Мушынскі.** Улады горада спяшаюцца адрамантаваць абеліск да жнівеньскіх святкаванняў 50-ай гадавіны выбуху паўстання ў беластоцкім гета.

Падчас рамонту драўлянай царквы ў Гарайцы (Пярэмышльскае ваяводства), якою карыстаецца рымска-каталіцкая парафія, была знойдзена паліхромія XVII стагоддзя. Гэтыя стаpазапаветныя ды з жыцця Марыі і Хрыста сюжэты — адны з ліку старадаўніх узораў царкоўнага жывапісу, якія дайшлі да нашых дзён.

З могільнікавай царквы ў Чорнай-Вялікай (гміна Гродзіск) невядомыя злачынцы ўкралі тры каштоўныя іконы XVIII—XIX стагоддзяў.

У Сувалках адбыўся Сабор усходняй царквы стараверау ў Польшчы, якая гуртуе 2,6 тысячы вернікаў з усёй краіны.

Трох рэкецёраў з Беларусі затрымала паліцыя ў Астрові-Мазавецкай. Злачынцы абвінавачваюцца ў тым, што каля Замброва спынілі аўтобус з беларускімі турыстамі і пад пагрозай прымянення зброі запатрабавалі выкуп ад 30 удзельнікаў экскурсіі.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

- Скандал з Лёнікавай "сырэнкай".
- Хто знішчыў помнік АКоўцам — рэпартаж з судовага працэсу ў Бельску-Падляшскім.
- Выбары ў беларускім запаведніку.
- Слоўнік савецкага гандляра.

ЗЬВЯЗ БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ
запрашае ў днях 8 - 14 жніўня 1993 г.
на рэйд **„СЬЦЯНА'93"**

8.08, нядзеля — ГАРАДОК
(а 19.00 гадзіне ў Доме культуры);
9.08, панядзелак — БАБРОЎНІКІ;
10.08, аўторак — МАСТАЎЛЯНЫ;
11.08, серада — ЯЛОЎКА;
12 і 13.08, чацвер і пятніца — СЕМЯНОЎКА.

Забраць з сабою палаткі і харчаванне.
Кошт удзелу (кашулька) — 50 тысяч злотых.

ТЭЛЕФАКСАМ З МЕНСКА

КАБ НЕ ПРАПАСЦІ ПААСОБКУ

Прадстаўнікі дэмакратычных партый і рухаў Беларусі, Латвіі, Літвы і Украіны занепакоены ростам небяспечных тэндэнцый у знешняй палітыцы Расеі з нагоды прыняцця Вярхоўным Саветам апошняй пастановы аб статусе горада Севастопаля. Разам з паплечнікамі з іншых рэспублік былога Саюза прадстаўнікі Беларускага народнага фронту і Аб'яднанай дэмакратычнай партыі Беларусі расцэньваюць гэты дакумент як парушэнне хельсінскіх пагадненняў, пагрозу незалежнасці і суверэнітэту Украіны і нават стабільнасці і бяспецы ў Еўропе. Па ўсім відаць, аслабіць уздзеянне шавіністычных сіл на дзяржаўную палітыку „старэйшага брата" аднымі намаганнямі бязвольных кіраўнікоў краінпалоннікаў у мінулым вялікай дзяржавы немагчыма — не абыйсціся без удзелу міжнароднага супольніцтва.

ХТО СМЯЕЦЦА АПОШНІМ?

У ноч з 15 па 16 ліпеня будынак Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь мог бы ўзнесціся ў паветра, калі б вячэрні тэлефонны званок невядомага апаратару Менскай службы міліцыі не аказаўся п'янай выхадкай 27-гадовага інжынера аднаго з малых прадпрыемстваў. У самы бліжэйшы час жартаўнік будзе павышаць кваліфікацыю ў месцах не дужа далёкіх. Што рабіць, міліцыянеры — людзі занадта сур'ёзныя.

ХЭЛОЎ, АМЕРЫКА

У трэцяй дэкадзе ліпеня адбыўся афіцыйны візіт у Вашынгтон дэлегацыі Рэспублікі Беларусь на чале са старшынёю Вярхоўнага Савета Станіславам Шушкевічам.

Падчас візіту члены дэлегацыі сустрэліся з прэзідэнтам ЗША Білам Клінтанам і іншымі дзяржаўнымі асобамі. Перагаворы ў асноўным вяліся па вайсковых пытаннях і праблемах канверсіі. Апрача таго, перамовы датычылі павелічэння амерыканскіх інвестыцый у беларускую эканоміку і супрацоўніцтва ў галіне навукі. Але, галоўнае, як падкрэсліў Станіслаў Шушкевіч, што, нарэшце, да Беларусі ў свеце пачалі ставіцца належным чынам.

ВЫБАЧАЙЦЕ, ЖАЛЕЗНЫ ФЕЛІКС!

Доўга яшчэ, пэўна, не звярталі б увагі на гісторыю роднага краю жыхары невялічкага Івянца, калі б рэзкае змяншэнне колькасці наведвальнікаў гарадскога музея вядомага дзяржаўнага дзеяча Савецкага Саюза Фелікса Дзяржынскага не прымусіла б яго супрацоўнікаў перагледзець палітыку і распачаць работу ў іншым накірунку. З адкрыццём невялікай экспазіцыі, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння мясцовага майстраразьбяра па дрэву Апалінарыя Дудко, што крыху пацясніла экспанаты, распавядаючыя пра жыццёвы шлях сацыялістычнага стода, пачаўся збор матэрыялаў для новага Івянецкага музея народнай творчасці і багатых керамічных традыцый тамтэйшай зямлі.

„ПАСЛУГІ" ДАЛІ — ГРОШЫ ЗАБРАЛІ

Крыху пагоршылася жыццё шукальнікаў прыгод — парушальнікаў дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь. Згодна з пастановай Савета Міністраў Беларусі замежныя грамадзяне, асобы без грамадзянства, а таксама грамадзяне Беларусі, затрыманыя пагранічнымі войскамі за парушэнне граніцы рэспублікі цяпер павінны кампенсаваць выдаткі, звязаныя з іх затрыманнем, утрыманнем за перыяд адміністрацыйнага затрымання і дэпартацыяй за кошт іх асабістых сродкаў. У тым ліку і ў замежнай валюце. А гэта ці многа, ці мала — ад 80 да 100 тысяч рублёў. Праўда, сума гэта складае ўсяго каля 100 амерыканскіх долараў.

ЗАКЛЯТАЕ МЕСЦА

Апошнім часам жыхары Менска стараюцца як мага далей трымацца ад дома нумар восем на вуліцы Няміга. Справа ў тым, што нядаўна з дзесятага паверха гэтага жылога будынка ўпаў начальнік упраўлення разведкі Камітэта дзяржаўнай бяспекі Беларусі Міхась Жукавец.

Надзіва, падобны факт самагубства і не выклікаў бы такі перапалох сярод жыхароў сталіцы, калі б не адна акалічнасць. Менавіта з акна гэтага дома паўтара гады таму выкінуўся і забіўся на смерць былы партыйны работнік, а крыху пазней такім жа чынам развітаўся з жыццём і адзін з кіраўнікоў раённага выканаўчага камітэта (орган мясцовага кіравання).

Таму гібель палкоўніка Жукаўца вельмі насцярожыла і жыхароў сталіцы і супрацоўнікаў праваахоўных органаў. Зараз вядзецца следства. Апроч таго, некаторыя рэспубліканскія газеты ўжо папрасілі навукоўцаў правесці спецыяльнае даследаванне, каб высветліць, ці не замешаны тут нейкія звышнатуральныя сілы.

ГЕРОІ БУДУЦЬ ПАТРЭБНЫ І ЛЮДЗІ ІХ УШАНУЮЦЬ

Другое жыццё набыла капліца, устаноўленая на пачатку стагоддзя ў гонар перамогі паўстанцаў на чале з Кастусём Каліноўскім над царскімі войскамі. Бітва адбылася пад вёскай Мілавіды Баранавіцкага раёна. Апроч таго, з'явілася цяпер у Мілавідах і вуліца паўстанцаў 1863 года, а мясцовай школе, замест традыцыйнага імя аднаго з савецкіх чужынцаў, прысвоена імя народнага генерала Аляксандра Лянкевіча, які кіраваў гістарычнай бітвай.

МІКОЛА ДЗЯБЁЛА

БЕСПРАЦОЎНЫЯ Ў БЕЛЬСКУ

Працяг са стар. 1

Паводле сказанага кіраўніком РБП Казімежам Прусам, у наступным годзе ўрад намераваецца скараціць час прызнавання дапамогі для беспрацоўных да паўгода. Толькі ў тых рэгіёнах краіны, дзе працэнт беспрацоўных на два разы большы за сярэдні ў дзяржаве, будзе ўтрымана дапамога на працягу цэлага года. Беластоцкае ваяводзтва з увагі на сярэдні працэнт набліжаны да агульнадзяржаўнага не будзе лічыцца зонай, якой станоўча пагражае беспрацоўе.

Калі думаць пра самаўрадавыя органы, то маюць яны толькі нязначны ўплыў на перавадольванне беспрацоўя, бо ў бюджэце бракуе грошай на стварэнне новых месц працы. Управа горада прапануе ўвазе інвестараў і працадаўцаў апусцелыя прамысловыя аб'екты, ільготы ў падатках і таму падобнае. Па ініцыятыве Камісіі Гарадской рады па справах беспрацоўя вядуцца намаганні ўзнавіць дзейнасць „Ленполю". Спецыялісты з Любліна рыхтуюць экспертызу адносна эканамічнай і тэхнічнай магчымасцяў ажыццяўлення гэтай задумы.

На жаль, з некаторых даступных мне інфармацый вядома, што супрацьдзеянне беспрацоўю не лічыцца галоўнай задачай мясцовага самаўрада. А гаспадарчы рэгрэс, убоства, драма сем'яў многіх беспрацоўных да атмасфера агульнай занядбанасці ў Бельску-Падляшскім пашыраюцца і паглыбляюцца.

ЮРЫ БАЕНА

СТАЛІЦЫ БЕЛАРУСІ

Сталіцамі першых летапісных княстваў у IX - X стагоддзях былі Полацак, Смаленск і Тураў. Пасля таго як Тураў і Смаленск трапілі ў часовую залежнасць ад кіеўскіх князёў, Полацак застаўся адзіным цэнтрам магутнага беларускага гаспадарства - Полацкага княства. Асабліва выдатнае палітычнае значэнне ён набыў у XI стагоддзі пры Усяславе Чарадзеі, а культурнага росквіту дасягнуў пры яго нашчадках у XII стагоддзі. Пасля раздраблення Полацкага княства на захадзе Беларусі пачала фармавацца новая беларуская дзяржава - Вялікае княства Літоўскае. Яе сталіцай вялікі князь Міндоўг зрабіў Новагародак (Навагрудак). У 1323 годзе вялікі князь Гедымін сталіцу дзяржавы перанёс у Вільню. Вільня засталася сталіцай Вялікага княства да канца XVIII стагоддзя. Аднак цэнтрам беларускага палітычнага і культурнага жыцця яна была амаль да сярэдзіны XX стагоддзя. З утварэннем у 1918 годзе Беларускай Народнай Рэспублікі, а ў 1919 годзе - Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі палітычнай сталіцай Беларусі становіцца Менск, пераназваны бальшавікамі ў 1938 годзе ў Мінск.

"Звязда" н-р 115

НОВЫ БУРМІСТР БАЯЎСЯ

6 ліпеня гэтага года сесія Гарадской рады ў Гайнаўцы адклікала трох членаў Гарадской управы, у іх ліку і бурмістра Мечыслава Гмітэра. На гэтай жа сесіі выкананне абавязкаў бурмістра было даручана Мікалаю Несцеруку, які да згаданай сесіі заступаў адышоўшага бурмістра.

Мікалай Несцярук, як сам прызнаўся, пакуль што намагаецца зарыентавацца на якім грунце ён стаіць. Спачатку я крыху баяўся - сказаў М. Несцярук, - калі запрапанавалі мне пасаду бурмістра. Калі я так сабе пералічыў у галаве ўсе неафармленыя, але істотныя для Управы справы ды ўлічыў тое, што нашы, гэта значыць новай Управы, рашэнні, напэўна, незаўсёды будуць папулярнымі, дык з некаторымі сумненнямі згадзіўся заняць новую пасаду.

На сесіі 6 ліпеня Рэвізійная камісія паставіла Гарадской управе шмат закідаў - між іншым і брак інвестыцый у горадзе. Былы бурмістр намагаўся апраўдаць гэту сітуацыю станам гарадскога бюджэту. М. Несцярук на пытанне: "Адсутнасць інвестыцый фактычна абумоўленая станам бюжэту, ці можа кепскім гаспадараннем?" адказаў: "Інвестыцыі ў горадзе ёсць. Некаторыя з іх, аднак, такія, што адразу не кідаюцца на вочы - гаворка ідзе пра водаправод, каналізацыю. Фінансавая заангажаванасць паасобных людзей такая, якой дагэтуль у Гайнаўцы не бывала. Іншая справа, што той мільярд, які быў выгаспадараны на школу - закід Рэвізійнай камісіі фактычна датычыў школы - не быў выкарыстаны. Не быў ён выкарыстаны з тае прычыны, што гаспадарка ў Гайнаўцы наогул кульгае. Найважнейшыя прадпрыемствы ў горадзе не плацяць нам падаткаў, хаця падаткі гэтыя самыя малыя ў рэгіёне. Мы ў сваю чаргу не можам заплаціць нашым выканаўцам - ну і кола замыкаецца. Часта справы набываюць палітычны характар. Чуем ад прафесійных саюзаў: "Калі вы будзеце нас душыць сваімі падаткамі, то мы перавядзем палову прадпрыемства на беспрацоўе. Ну, і што вы на гэта скажаце?"

/ам/

КЛОПАТЫ ЖЫХАРОЎ СТАРОГА КОРНІНА

Вёска Стары Корнін вялікая і прыгожая, а жыхары яе працавітыя і дбайныя гаспадары. У параўнанні з іншымі тутэйшымі вёскамі жывуць яны досыць заможна - дзякуючы перш за ўсё самаахвярнай працы. Але, як і ўся краіна, вёска гэтая перажывае пэўны крызіс - перш за ўсё са збытам сельскагаспадарчай прадукцыі.

Аднак у гэтым допісе я хачу спыніцца на іншай праблеме вяскоўцаў.

А клопат у жыхароў вёскі цяпер такі: мо тры гады таму ў Старым Корніне быў наладжаны водаправод, каб кожны селянін меў магчымасць браць ваду, не выходзячы з хаты. Але падчас земляных работ у многіх месцах вуліцы былі раскапаныя. Працаўнікі толькі паклалі трубы, так-сяк засыпалі іх зямлёю і з'ехалі, незаасфальтаваўшы тыя месцы. Мінула шмат часу, і цяпер калісьці прыгожая вуліца выдае на нейкі брудны кар'ер. Я ўжо не кажу, што самаходы, едучы па такой дарозе, канчаткова разбіваюць дарогу (ды і самі псуюцца).

Наколькі я разумею, гэтую праблему павінен вырашаць "Rejon Dróg Publicznych" у Беластоку. Але як дагэтуль была вуліца ў паскудным стане, так і засталася. Відаць, паны кіраўнікі па нашых дарогах не ездзяць...

МІКАЛАЙ ПАНФІЛЮК

ЕЎДАКІІ НАЙМАН З ПАДБЕЛЛЯ – 113 ГАДОЎ!

Еўдакія Найман нарадзілася ў вёсцы Сакі, а цяпер жыве ў вёсцы Падбелле, што на Бельшчыне. На здароўе не скардзіцца - чуе і бачыць нябла́га, хаця ходзіць з палачкай. Бацькі яе мелі двух дачок і чатырох сыноў, але цяпер з іх жывая толькі Еўдакіева сястра - 98-гадовая Мельяна, якая, дарэчы, жыве разам з даўгажыцелькай. У самой Еўдакіі было сямёра дзяцей, з якіх цяпер жывы адзін 69-гадовы сын Язэп. Ён і апякуецца маці. Муж памёр ажно ў 1924 годзе, але даўгажыцелька мае 14 унукаў, 30 праўнукаў і 24 прапраўнукі. Цікава, што за апошнія гады бабуля Еўдакія ніколі не была ў лекара. Праўда, час ад часу наведвае яе сямейны доктар, але стан здароўя старой нармальны. Еўдакія яшчэ думае паехаць у Расію, каб адшукаць магілу дачкі, што загінула пры прымусовым высяленні ў 1914 годзе.

На святкаванні дня нараджэння бабулі сакратар гміны Яўген Чарвацкі ўручыў юбілярцы адзін мільён злотых і прыгожыя кветкі, пасля чаго разам са шматлікімі гасцямі выпіў за яе здароўе. У адказ бабуля таксама выпіла чарку за здароўе прысутных і папрасіла другую.

Ну, а мы далучаемся да віншаванняў і зычым Еўдакіі яшчэ столькі ж жыць у добрым здароўі і шчасці!

АНДРЭЙ ГАЎРЫЛЮК

ГУЛЬНЯ ДЫРЭКТАРАМІ

"Пасля доўгіх роздумаў і глыбокага аналізу зрабіў я выснову, што маю маральны абавязак звярнуцца да Гарадской рады аб адмене пастаноў, якія востра парушаюць грамадскія стасункі, таму што абраныя грамадствам, для выконвання грамадскай функцыі, асобы не павінны выкарыстоўваць мандат раднага для забеспячэння сваіх службовых пасад.

Грамадства Бельска-Падляшскага абураецца з гэтай справы, шырока яе каментуе, што спрычыняецца да асмяшэння Гарадской рады".

Ліст у такім высокім тоне напісаў намеснік старшыні Гарадской рады Бельска Ян Радкевіч. Калі не ведаеце, якая справа так скаланула грамадства Бельска (я, хаця і жыву ў гэтым усё-такі невялікім горадзе, таксама не ведаў), дык паясняю - гэта справа дырэктараў Бельскага дома культуры і Гарадской бібліятэкі.

Увосень мінулага года радныя зацвердзілі статуты гэтых устаноў. Паводле статутаў іх дырэктараў назначае і звальняе Гарадская ўправа.

Вось гэтыя пастановы хацеў адхіліць віцэ-старшыня Радкевіч. Прапанаваў ён звольніць дырэктараў Сяргея Лукашука і Веслава Цеслю і аб'явіць конкурс на пасады, якія яны займаюць. Прычым, у гэтым самым лісце, сцвярджаў ён, што дырэктары Лукашук і Цесля пэўна гэтыя конкурсы выйграюць.

Гэты пункт меў вялікія шанцы стаць самым вострым на сесіі Гарадской рады Бельска, якая праходзіла 5 ліпеня. Аднак ужо на самым пачатку сесіі радны Васіль Ляшчынскі назваў гэты пункт непатрэбным, бо поўную ўладу над дырэктарамі дома культуры і бібліятэкі мае Гарадская ўправа і яна можа іх зняць з пасады ў любы момант, калі толькі не будуць яны спраўляцца са сваімі абавязкамі. У сувязі з гэтым Васіль Ляшчынскі прапанаваў не ўключаць такі пункт у парадак дня. Успыхнула кароткая, але вострая спрэчка, пасля якой адбылося галасаванне. Два разы пералічвалі галасы, каб канчаткова пераканацца, што дзесяццю галасамі супраць дзевяці выйграла прапанова Васіля Ляшчынскага.

Дырэктары Лукашук і Цесля засталіся, а Рада магла без эмоцый заняцца пытаннямі школьніцтва, беспрацоўя і сацыяльнай апекі.

Радны Радкевіч усё ж такі не здаваўся і дамогся публічнага зачытання свайго ліста, каб "азнаёміць грамадскасць Бельска са справай" (?).

ак

ФЕСТЫН У ПАШКОЎШЧЫНЕ І КЛЯШЧЭЛЯХ

Сёлета Беларускае грамадска-культурнае таварыства пастанавіла арганізаваць пятнаццаць беларускіх народных фестынаў. Два з іх ужо адбыліся пры цёплым, сонечным надвор'і, ды ў прыемнай і сардэчнай атмасферы.

У вёсцы Пашкоўшчына, што ў Арлянскай гміне, фестын арганізавалі на школьнай пляцоўцы. Пачаўся ён 11 ліпеня а 13 гадзіне з выступленняў мастацкіх харавых калектываў з Беласточчыны. Удзельнікі свята праслухалі змешаны хор БГКТ з Беластока, „Каліну" з Дашоў (Кляшчэлеўская гміна), „Бярозкі" з Кнарыдаў (Бельская гміна), „Хлопцаў-рыбалоўцаў" з Рыбалаў (Заблудаўская гміна), „Арлянку" з Орлі, „Васілёчкі" з Бельска-Падляшскага да два калектывы з Рэспублікі Беларусь — ансамбль беларускай народнай песні „Валошкі" з Брэсцкага раёна і танцавальны калектыў з Гродна. Спявалі і вядомыя, асабліва на Беласточчыне, салісты Ала Дубэц і Юрка Налівайка. Канцэрт вяла Валянціна Ласкевіч.

Усе выступленні спадабаліся, і гледачы вынеслі самыя лепшыя ўражанні. Паслухаць і паглядзець лепшыя аматарскія мастацкія калектывы прыехалі жыхары суседніх вёсак: Тапчыкалаў, Орлі, Малінкікаў, Грэдалёў, Сухавольцаў і іншых.

Адкрываючы мерапрыемства старшыня Гміннага аддзела БГКТ у Орлі Ян Добаш палічыў, што беларускага фестыну не было тут ужо сем гадоў. Людзі чакалі... Войт Арлянскай гміны Міхал Іванчук аўтарытэтна сцвердзіў, што такога кшталту масавае народнае святкаванне вельмі патрэбнае. Многія тутэйшыя жыхары, а ўжо перш-наперш моладзь, прыйшла да яго са шчырай падзякай за арганізаванне фестыну. Усё ж сярод удзельнікаў народнага гуляння знайшоўся і іншадумец. Ён даказваў, што грошы прызначаныя на такога роду культурную дзейнасць, былі б больш карыснымі для асфальтавання хаця б невялічкага (але ўсё ж такі) адрэзка няроўнай гравейкі з Орлі ў Шчыты-Навадворы.

Жывём мы зараз, як вядома, у нялёгкія часы, калі наша дзяржава апынулася ў эканамічным крызісе. Але ж і раней на ўсё грошай не хапала. І на дарогу, і на вадаправод, і... на фестын. Добры, забаўляльны адпачынак у вольную часіну якраз цяпер, перад цяжкой працай у полі — жнівом, усім земляробам таксама ж патрэбны.

* * *

У Кляшчэлях народнае святкаванне пачалося 18 ліпеня а 14 гадзіне. Сабралася каля паўтары тысячы людзей. Прыехалі юнакі і дзяўчаты, а таксама маладыя сем'і з суседніх гмінаў. Усіх сабраных сардэчна прывітаў войт Кляшчэлеўскай гміны Аляксандр Сяліцкі ды старшыні Галоўнага праўлення БГКТ Ян Сычэўскі і Аляксандр Баршчэўскі (ганаровы старшыня).

Першымі выступілі бельскія „Васілёчкі", пасля хоры з Беластока і Рыбалаў. Прыехалі на народны фестын госці з Беларусі: мастацкі песенны калектыў „Дзяніца" з Магілёўскага раёна і ансамбль беларускай песні і танца „Церніца" з Менска. Канцэрт кончыўся а гадзіне 17.30 супольным спяваннем песні „Дзе б ты не пасяліўся".

Падчас фестыну на кніжным кірмашы можна было купіць польскія і беларускія выданні, а таксама папулярную тут мясцовую газету „Co słychać w gminie", касеты з песнямі ў выкананні беларускіх харавых калектываў з Беластоцкага ваяводства. Прысутнічалі беларускія літаратары, члены Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа" Мікалай Гайдук і Янка Целушэцкі, якія падпісвалі свае кніжкі. Была і фантавая латарэя, якую спраўна вялі прадстаўнікі Беларускага музея ў Гайнаўцы. Фестын закончыўся народным гуляннем.

У Кляшчэлях быў гэта ўжо другі фестын. Першы адбыўся ў мінулым годзе. Сёлетні, што прыемна адзначыць арганізатарам: БГКТ і кляшчэлеўскаму Гміннаму асяродку культуры, быў больш шматлюдным. Гміннае праўленне і войт паклапаціліся пра добры даезд на стадыён (паклалі асфальтнае палатно), падрыхтавалі сцэну і прыгожыя дэкарацыі. Арганізатары, госці і мастацкія калектывы былі запрошаныя на супольны абед за доўгім сталом на свежым паветры і пры вогнішчы.

ЯНКА ЗАРЭЧНЫ

ГРОШЫ І ПАЛІТЫКА

Да нядаўна яшчэ гэтыя два фактары не мелі між сабою вялікіх сувязяў. Сёння адно без аднаго амаль не існуе. Толькі некалькі дзён прайшло пасля роспуску парламента, а ўжо пару сенатараў і паслоў арыштавалі за фінансавыя махлярствы. Выглядае, што гэта толькі пачатак падліку працы некаторых парламентарыяў, а калі пасля выбараў улада знойдзецца ў руках левых ці правых радыкалаў, трэба спадзявацца абвінавачання і першых салідарніцкіх міністраў. Пачынаецца чарговы этап барацьбы за ўладу ў Польшчы. У перадвыбарчай прапагандзе будуць дамінаваць не праграмы паасобных партыяў, бо ніхто іх амаль не мае, а толькі лозунгі і сімвалы. Праграм, зрэшты, няшмат выбаршчыкаў мае ахвоту чытаць, не для ўсіх яны зразумелыя. Людзі думаюць паводле нейкіх схемаў, якія не вельмі прыстаюць да рэчаіснасці. Напрыклад, Саюз левых дэмакратаў прынялося лічыць „левіцай”, але калі прыглядзецца, як прадстаўнікі гэтай партыі галасавалі ў Сейме ў гаспадарчых справах, дык смела можна іх палічыць направа ад цэнтра. І наадварот, партыі, якія сябе лічаць арганізацыямі правага накірунку, і так іх бачыць грамадства — групоўкі Альшэўскага, Мацярэвіча, Парыса — дамагаюцца спыніць прыватызацыю дзяржаўнай маёмасці!.. Гэта ж асноўны прынцып праграмы ўсіх плыняў сацыялістычнага накірунку. Разумнейшаму выбаршчыку вельмі цяжка будзе разабрацца, якая партыя можа адпаведна прадстаўляць яго інтарэсы. Пакуль што, адбываецца толькі прэсавы аўкцыён наконт таго, хто большы патрыёт, хто лепшы хрысціянін, хто больш кахае і спачувае беспрацоўным, хто быў супрацоўнікам тайнай паліцыі, хто ёсць замаскіраваным камуністам або касмапалітам.

У папярэдніх выбарах — два гады таму — адзін пасольскі мандат партыі Porozumienie Ludowe каштаваў 107 мільёнаў злотых, а посткамуністы на кожнае адно сенатарскае месца выдалі 227 мільёнаў (*Polityka*, nr 25). Такія менш-больш сумы каштавала выбарчая кампанія тады, калі нашмат таннейшымі былі паліграфічныя паслугі, цана паперы, рэклама ў радыё і тэлебачанні, сродкі транспарту для кандыдатаў і іх штабаў. Цяпер сумы з папярэдніх выбараў трэба было б павялічыць у 2—3 разы і атрымаецца тады поўны кошт выбарчай кампаніі. Некаторыя партыі заяўляюць, што ў сёлетніх выбарах могуць выдаць **10 мільярдаў** злотых (Ліберальна-дэмакратычны кангрэс), хтось іншы гаворыць пра 5 мільярдаў (RdR Яна Альшэўскага), але гэтыя сумы трэба ўспрымаць як паменшаныя ў некалькі разоў ад тых, якія будуць выдавацца ў сапраўднасці. Толькі такія грошы, кінутыя на прапаганду, даюць нейкі шанц у выбарах. Сто ці трыста мільёнаў на кожнага пасла, якія будуць прымушаны выдаваць партыі, паказваюць, як каштоўнай забавай стала палітыка. Узнікае пытанне: чаму такія вялікія грошы выкідаецца на плакаты, якія зараз жа зрываюць канкурэнты, на радыёперадачы, якія пасля некалькіх дзён ніхто ўжо не хоча слухаць, на перадвыбарчыя сустрэчы, на якіх пануюць дэмагогія і папулізм? Адказ просты — гэта інвестыцыя, якая мае вярнуць усе выдатканыя сродкі і да таго ў некалькі разоў больш. Пасля, у найгоршым выпадку, пару паслоў ці сенатараў пойдзе ў турму сядзець некалькі тыдняў ці месяцаў, але з-за адсутнасці якіх-небудзь доказаў іх віны, усё добра кончыцца.

Варта цяпер прыгледзецца, з якім патэнцыялам ішло на папярэднія выбары беларускае асяроддзе. У чэрвені 1989 г. Беларускі выбарчы камітэт выдаў 420 тысяч злотых на прапаганду сваіх кандыдатаў у Сейм і Сенат, а ў 1991 г. — каля 12 мільёнаў. У адных і другіх выбарах уся выбарчая кампанія трымалася на энтузіязме пару дзесяткаў чалавек. У чэрвені 1989 г. хлопцы з Маладзёжнага праваслаўнага брацтва амаль поўнасцю заклеілі бел-чырвона-белымі плакатамі цэнтр Беластока. Наша прапаганда здамінавала нават салідарніцкую і камуністычнай кааліцыі. Таксама ад Саколкі да Сямяціч у кожнай вёсцы з вокнаў крамаў, малачарняў, ці інфармацыйных дошак кідаліся ў вочы нашыя прапагандысцкія матэрыялы. Я нават не ведаю прозвішчаў людзей, якія, пакінуўшы свае заняткі, сталі рабіць беларускую палітыку. Усё паказвала на тое, што беларусы пачалі будзіцца і змагацца за сваё. Энтузіязму, аднак, можа хапіць толькі на адны выбары. Падчас другіх не толькі пагоршылася атмасфера ў беларускім асяроддзі, але таксама пагас энтузіязм да палітыкі. Дэмагогія ў тэлебачанні, радыё, друку, плакатах вельмі некарысна паўплывалі на тыя асяроддзі, якіх галоўнай сілай была спантанная грамадская актыўнасць. Асталіся тыя, якія мелі грошы для прафесіянальных агітатараў, энтузіязм якіх ніколі не гасне, пакуль плывуць у іх кішэні грошы.

Цяжка здагадацца, адкуль мільярдныя сродкі бяруць польскія партыі. Напэўна — не з членскіх складчын, бо іх амаль няма. У гэтым кантэксце паўстае пытанне пра шанц беларускіх кандыдатаў у выбарах, якія адбудуцца 19 верасня 1993 г. За імі не стаяць ніякія грошы, а толькі некалькі дзесяткаў чалавек, якія ўжо без энтузіязму, але з маральнага абавязку паедуць збіраць подпісы ці расклейваць плакаты. Найгоршае цяпер аднак астаецца: свядомасць, што народ паверыць не сваім сынам, а красамоўным дзядзькам, якія будуць гаварыць толькі тое, што людзі любяць слухаць. Іх канчатковая мэта — быць у парламенце, а мэта грамадства — лепей жыць.

Логіка падказвае, што пагадзіць гэтыя інтарэсы можа толькі хтосьці, хто вырас з гэтага грамадства і жыве яго праблемамі. Але ці логіка калі-небудзь стане галоўным фактарам нашага мыслення?

ЯЎГЕН МІРАНОВІЧ

БГКТ МОЖА ГАНАРЫЦЦА СВАІМ ДЭЛЕГАТАМ

Зусім не здзіўляюся, што ў нашых сталіністаў я лічуся „дурнем”. Вядома, калі хтось з імі не згаджаецца, той у іх уяўленні адразу становіцца „псіхічна хворым”. Тое ж самае было добра спрактыкаванае савецкімі бальшавікамі ў час панавання Брэжнева. Большасць „дысідэнтаў” трапіла ў псіхіятрычныя шпіталі, хаця яны толькі сумняваліся ў слушнасці палітыкі пануючай мафіі. Ну, бо хіба савецкі чалавек мог тады не верыць у будучыню камунізму?

Вельмі добра, што рэдакцыя „Нівы” змясціла рукапіс нейкага дэлегата на XII З’езд БГКТ („Ніва”, н-р 27). Вельмі добра, што таксама паказаўся ён на старонцы гумару і сатыры. Але з другога боку толькі такі матэрыял паказвае сапраўдную атмасферу XII З’езда. Гэтая нянавісць і дзікасць поглядаў напамінае найгоршы сталінскі час. Не ўспамінаю тут пра багацце лексікі і стылістыку гайнаўскага дэлегата. У адной фразе выступаюць словы польскія, беларускія, расейскія, мабыць, і яцвяжскія.

З ліста гэтага дэлегата відаць, што беларускія справы яму абыякавыя, важнае толькі, каб не крытыкаваць Леніна, бо ён для яго з’уляецца богам. Выглядае на тое, што XII З’езд моцна падмацаваў ленінскія меркаванні дэлегата Гайнаўскай зямлі.

МІКАЛАЙ ПАНФІЛЮК

Спадару
ПЯТРУ ЮШЧУКУ
— старшыні Беларускага саюза ў РП —
словы глыбокага спачування
з прычыны напаткаўшага Яго гора —
смерці МАЦІ
выказвае
Галоўная рада БДА

Старшыні
Беларускага саюза ў Рэчыпаспалітай
ПЯТРУ ЮШЧУКУ
глыбокае спачуванне
з нагоды напаткаўшага Яго гора —
смерці МАЦІ
выказвае
рэдакцыя „Нівы”

Д ’ Я Б Л Ы

Заканчэнне.
Пачатак у 28, 29 і 30 н-рах.

Бальшавізм ёсць ідэалагічнае выяўленне крымінальнай ахлакратыі. Ідэалогія, выведзеная з псіхалогіі ўзбуджанага натоўпу, дзе чалавек траціць якасці асобы і ператвараецца ў псіхапатычную частку біялагічнай чарады, дзе рэзка зніжаецца набыты ўзровень культуры, дзе пануюць інстынкты. Вось яна, тая антыхрысціянская „бэстыя”, пра якую марыў і пісаў Ніцшэ (яшчэ адзін цёмны „геній”), той „дыянізаўскі дух”, вызвалены ад культуры. Ён ажыццявіўся гістарычна ў бальшавіках.

Сэрвілізм, не абмежаваны ніякай сістэмай, — ідэальнае сацыяльнае асяроддзе для бальшавікоў. Натоўп падтрымліваў, абагаўляў сваіх катаў, нават прайшоўшы праз ЧК і ГУЛАГ. У справе н-р 25 Асобай камісіі гаворыцца пра забойства ў Растове-на-Доне прафесара Колі. Бальшавікі вывелі яго з дому на вуліцу і пачалі разбірацца. Сабраўся выпадковы натоўп і крычаў яму: „генерал”, „мільянер”, патрабаваў забіць, „як і ўсіх багатых людзей”. Бальшавікі расстралялі прафесара і труп выцягнулі на сярэдзіну вуліцы. Натоўп пачаў глуміцца над трупам. „Жанчыны таптalі нагамі, некаторыя плявалі..., патрабавалі смерці яго ўдавы і дзяцей”. Трыццатыя гады потым далі неверагодныя прыклады рабалепства.

У чым жа прычына бальшавізму? Максім Горкі, знаўца Расіі, тлумачыў яе „искючительной жестокостью русского народа („О русском крестьянстве”), калі „нядаўні раб” стаў уладаром бліжняга свайго”. Горкі памыліўся. Гэта не прычына а, хутчэй, вынік. Адказнасць за вар’яцкія ідэі павінен несці не народ, а пачка рэвалюцыянераў на чале з Леніным.

Заўважце, як суадносіцца ўся гісторыя камунізму ў СССР, увесь ланцуг злачынстваў з выказваннямі і нават з тэрміналогіяй Леніна і яго акружэння. Зло сталі называць дабром, а дабро злом. Адбывалася перакульванне, падмена фундаментальных паняццяў жыцця. Нормай рабіўся грэх, ненармальнае — нармальным. У 20-х гадах у Тыфлісе быў надрукаваны зборнік чэкісцкай паэзіі „Улыбка Чека”. Бальшавіцкі садыст, што катаваў і забіваў, нейкі Эйдук, пісаў:

Нет большей радости,
нет лучших музык,
Как хруст ломаемых
жизней и костей.
Вот отчего, когда томятся
наши взоры
И начинает буйно страсть
в груди вскипать,
Черкнуть мне хочется
на вашем приговоре
Одно бестрепетное:
„К стенке! Расстрелять!”

Гэты падонак не трапіў у бальшавіцкія хрэстаматыі. Большасць камуністаў, відаць, задавальнялі свой юр звычайным спосабам.

Ко мне —
Кто всадил спокойно нож
И пошел от вражьего тела с песнею!

— пісаў Маякоўскі (успомнім матроса „Эдуарда”). Гэта названа ім новай „нагорнай пропаведдзю”.

„Это я попал пальцем в небо,
показал: он — вор!”

Пасля кастрычніцкага перавароту богазмагарская тэма ў Маякоўскага і апяванне Антыхрыста змяняюцца. Месца Антыхрыста займае Ленін — канкрэтны чалавек. Экзальтаванае апісанне яго асобы Маякоўскім — гэта прыняцце акту прышэсця Антыхрыста ў форме багахульнага літаратурнага юродства. Уся гэтая кніжная мярзота была ўведзеная ў школы, убівалася ў галовы аслепленых, невідушчых з дзяцінства людзей.

☞ *Працяг на стар. 8*

ЛЕХ ВАЛЭНСА АДКРЫЎ ДЛЯ СЯБЕ БЕЛАРУСЬ

Яшчэ за некалькі дзён да пачатку візіту прэзідэнта Польшчы ў Беларусь з’явілася паведамленне, што ніякіх афіцыйных пагадненняў падчас сустрэчы Леха Валэнсы са Станіславам Шушкевічам падпісвацца не будзе.

Тым не менш, цікавасць да візіту кіраўніка польскай дзяржавы была вельмі вялікая. Пан Валэнса прыехаў у Беларусь, бадай, у самы кульмінацыйны перыяд амаль двухмесячнага палітычнага супрацьстаяння спікера парламента Станіслава Шушкевіча і прэм’ер-міністра Вячаслава Кебіча, выкліканага спрэчкамі па пытанню: далучацца Беларусі да ваеннага саюза з Расеяй ці не. Таму не дзіўна, што падчас кожнага зручнага выпадку журналісты імкнуліся высвятліць пазіцыю Леха Валэнсы наконт ваеннага блоку Беларусі з Расеяй, і наогул, як ставіцца польскі кіраўнік да Балтыйска-Чарнаморскага саюзу. На жаль, ні на адно з гэтых пытанняў пан прэзідэнт не даў канкрэтнага адказу. Затое наконт эканамічнага супрацоўніцтва паміж дзвюма краінамі Лех Валэнса гаварыў многа і ахвотна. Ён нават выказаў спадзяванне, што да двухтысячнага года беларуска-польская мяжа стане празрыстай, а, магчыма, і зусім знікне, каб даць грамадзянам мажлівасць без перашкод наведваць адзін аднаго.

Дарэчы, памежныя праблемы ўздымаліся не толькі на дзяржаўным узроўні. Амаль пры кожнай сустрэчы Леха Валэнсы са сваімі суайчыннікамі ў Менску, Баранавічах і Навагрудку гучала патрабаванне польскай дыяспары даць ім пэўныя ільготы для бесперашкоднага наведвання гістарычнай радзімы — Польшчы. Былі таксама і просьбы дапамагчы культурнаму і рэлігійнаму адраджэнню беларускіх палякаў.

Акрамя сустрэч на так званым вышэйшым узроўні і размоў з суайчыннікамі, Лех Валэнса меў рандэву з лідэрам Беларускага народнага фронту Зянонам Пазняком. Адбылася гэтая сустрэча ў Курапатах, дзе польскі прэзідэнт ускладаў кветкі да памятных крыжоў. Вядома, з-за недахопу часу Пазняк і Валэнса ў палітычныя праблемы не паглыбляліся, але пэўную інфармацыю аб дзейнасці БНФ прэзідэнт Польшчы ўсё ж атрымаў і, магчыма, у яго склалася больш поўнае ўяўленне аб дэмакратычным руху на Беларусі. А яшчэ Леха Валэнсу вельмі здзівіла, што ў Курапатах да гэтага часу няма вартага помніка. Больш таго, калі прэзідэнт Польшчы даведаўся, што пры паблажлівасці ўлад невядомыя вандалы раскопваюць магілы, то прапанаваў заснаваць міжнародны фонд у падтрымку Курапатаў.

Увогуле, сам факт сустрэчы з Лехам Валэнсам, якая здарылася па ініцыятыве польскага боку, Зянон Пазняк расцаніў як дэманстрацыю сапраўды дэмакратычнай пазіцыі прэзідэнта.

Справядлівасць слоў лідэра БНФ пацвердзіў і сам прэзідэнт. Выступаючы перад дэпутатамі беларускага парламента, ён сказаў шмат добрых слоў у адрас апазіцыі БНФ, што выклікала нядобразычлівае шыпенне з боку пракамуністычнай большасці.

Вось уласна кажучы, і ўсе асноўныя моманты першага візіту Леха Валэнсы ў Беларусь.

Станіслаў Шушкевіч, падсумоўваючы вынікі, прызнаўся, што перамовамі з польскім кіраўніком задаволены і намякнуў, што кантакты паміж лідэрамі дзвюх краін павінны быць больш частымі. Таму, відаць, неўзабаве мы зноў зможам убачыць прэзідэнта Польшчы на беларускай зямлі.

МІКОЛА ДЗЯБЁЛА

НАШЫ КАРАНІ

LV. РЫЦАР І АПЯКУН

У часы вялікай княгіні Галены Іванаўны і свяціцеля Іосіфа II Солтана, мітрапаліта Кіеўскага і ўсяе Русі, разгарнуў сваю надзвычай плённую палітычную, вайсковую, грамадскую і перш за ўсё духоўную дзейнасць князь Канстанцін Іванавіч Астрожскі.

Вытокі роду Астрожскіх губяцца сярод старажытнай дынастыі князёў тураўскіх і пінскіх. Адным з першых, хто трапіў у летапісы, — гэта князь Даніла з Астрога, што на рацэ Гарыні ў Валынскай зямлі. Ён са сваімі воямі змагаўся супраць памкненняў караля польскага Казіміра Вялікага ў 1341 г. захапіць Валынь. Выдатна павысіў славу і павялічыў уладанні роду яго блізкі сваяк князь Фёдар Васілевіч Астрожскі, быўшы на службе ў вялікага князя літоўскага і караля польскага Якава-Ягайлы-Уладзіслава. Ён многа добрага зрабіў для Праваслаўнае Царквы, засноўваючы па ўсёй Валыні храмы і манастыры. На схіле жыцця, калі ўжо не ставала яму сілы спраўна валодаць мячом у абароне паўднёвых граніц Беларускай дзяржавы (Вялікага княства Літоўскага), падаўся ён у Кіева-Пячэрскую лаўру, „пакінуў спакусы гэтага свету, славу княскую і прыняў манаскі постryг", — піша ў „Жыціях святых" архіепіскап Філарэт. Пры яго грабніцы ў Дальніх пячорах Кіева-Пячэрскай лаўры на людзей сыступала ласка Госпадняя, Праваслаўная Царква кананізавала князя Фёдара,а памяць яго адзначаем 24 (11) жніўня.

Яго сурадзіч, князь Дашко, або інакш Даніла Астрожскі ўславіўся тым, што нягледзячы на смяротную небяспеку што яму пагражала, вызваліў закаванага ў ланцугі ў Камянецкай крэпасці вялікага князя літоўскага Льва-Свідрыгайлу, вядомага абаронцу праваслаўных ад знявагаў, чыненых вялікім князем Вітаўтам і яго братам Зыгмунтам.

Князь Канстанцін нарадзіўся ў 1460 годзе ў сям'і князя Івана Астрожскага і невядомай па імю сваячніцы каралевы Соф'і, жонкі караля Якава-Ягайлы-Уладзіслава. Дзе княжыч Канстанцін (па-тадышняму — Касцеша) атрымаў адукацыю — дакладна невядома. Несумненна, аднак, што пасля грунтоўнай падрыхтоўкі дома манахамі, відаць, згодна звычаю тых часоў, што панавалі сярод арыстакратыі Беларусі і Украіны, займаўся ён у якімсьці заходнеўрапейскім універсітэце, мабыць, у Італіі, шмат падарожнічаў па Заходняй Еўропе. На адукаванасць паказваюць яго шырокі далягляд у розных дзялянках дзяржаўнага жыцця, замежнай палітыкі, ваеннага майстэрства, культуры ў шырокім разуменні гэтага слова. Набытыя ў замежжы веды і ўменні малады князь скарыстаў перш за ўсё ў кіраванні сваімі аграмаднымі ўладаннямі на Палессі і Валыні. У рыцарскім рамястве практыкаваўся ён таксама, як ягоны дзядзька, князь Фёдар, бароначы паўднёвыя рубяжы дзяржавы ад рабаўніцкіх нападаў настырных крымскіх татараў. Мужнасць і патрыятызм маладога князя былі заўважаны на вялікакняскім двары ў Вільні, відаць, не без уздзеяння Галены Іванаўны ў 1497 г. вялікі князь літоўскі Аляксандр Ягелончык даручыў яму жазло вялікага гетмана, гэта значыць — галоўнакамандуючага войскамі ўсяе дзяржавы. Хоць вельмі малады ўзростам, але надта ж здольны палкаводзец паказаў сябе з найлепшага боку не толькі на полі бою, але і ў справах добраўпарадкавання абароннасці краіны, аднак у 1500 годзе армія Вялікага княства Літоўскага пацярпела на рацэ Вядрошы поўны пагром ад маскоўскіх войск, а сам гетман трапіў у маскоўскую няволю. Як падае „Хроніка літоўская і жамойцкая", „князь Константин Острожский в тяжшом над всех вязеню седел, мел руки назад опак оловом залитые, ноги скованые". І ўсё гэта толькі за тое, што не згадзіўся служыць маскоўскаму князю. Затым, усвядоміўшы, што гэтая пакута можа давесці да смерці (у яго высахлі рукі), ён прыкінуўся згодным на службу Маскве і, калі яго вызвалілі з казні, пры першай нагодзе ўцёк на радзіму ў 1507 годзе. Вялікі князь літоўскі і кароль польскі Зыгмунт Стары неўзабаве ўзводзіць яго на пасаду каштэляна віленскага (1511 г.), а праз адзінаццаць гадоў бездакорнай службы ставіць яго ваяводам троцкім (гэтая пасада з часоў Вітаўта была забаніравана толькі каталіку) і дае яму галоўнае месца ў вялікакняскай і каралеўскай Радах. Сваё паражэнне на Вядрошы і ганебнае зняволенне ў Маскоўшчыне князь Астрожскі сплаціў у славутай бітве пад Оршай у 1514 годзе, падчас якое пагалоўна разграміў маскоўскую армію. Ён быў пераможцам у 60 бітвах, а Зыгмунт Стары наладзіў яму аж два трыумфальныя ўезды ў Вільню і Кракаў, што ў гісторыі Вялікага княства Літоўскага і Каралеўства Польскага здаралася вельмі рэдка.

Князь Астрожскі разам з мітрапалітам Солтанам выдатна паўплывалі на змену стаўлення вялікіх князёў літоўскіх і каралёў польскіх Аляксандра і Зыгмунта да Праваслаўнае Царквы і яе вызнаўцаў. Ён кіраваў праваслаўнымі магнатамі і баярствам у шэрагу ініцыятываў па ўмацаванню іхняга становішча ў краіне і павышэнню ў ёй ролі Праваслаўнае Царквы, адыграў важную ролю ў станаўленні нацыянальнай свядомасці ліцвіноў (так тады называлі беларусаў) і русінаў (украінцаў). Пад патранатам вялікай княгіні Галены Іванаўны і князя Канстанціна Астрожскага гуртаваліся самыя выдатныя пратэктары Праваслаўя, асветы і культуры: княскія і магнацкія роды Алелькавічаў, Друцкіх, Саламярэцкіх, Чартарыскіх, Хадкевічаў, Тышкевічаў, Ільінічаў і многіх іншых.

У 1511 г. князь Астрожскі атрымаў ад караля дазвол на абнаўленне, а фактычна на пабудову нанава Прачысценскага сабора ў Вільні, які быў другой (пасля наваградскай) кафедрай мітрапалітаў кіеўскіх і ўсяе Русі, фактычным цэнтрам духовага жыцця праваслаўных у Вялікім княстве Літоўскім, а таксама княскім некропалем (у ім былі пахаваны вялікі князь Аляксандр (у манастве Аляксей) Альгерд, яго абедзве княгіні і іншыя выдатныя асобы). У 1514 г. Астрожскі абнавіў Свята-Мікалаеўскую царкву ў Вільні, узведзеную ў XIV стагоддзі на месцы пакутніцкай смерці трох віленскіх мучанікаў Антонія, Іаана і Яўстафія. Ён таксама пабудаваў у Вільні Свята-Троіцкі манастыр і ў ім царкву, таксама Свята-Троіцкі манастыр у родавым Астрогу на Валыні, манастыр у Дзермані, абнавіў і забяспечыў матэрыяльна Кіева-Пячэрскую лаўру, пабудаваў і стварыў адпаведныя ўмовы для жыцця і дзейнасці духавенству мноства праваслаўных цэркваў у сваіх абшырных маёмасцях. Сваім прыкладам заахвоціў іншых да патранавання і ўспамагання Праваслаўнай Царквы, між іншым заахвоціў свайго родзіча Аляксандра Хадкевіча да заснавання Супрасльскага манастыра. Дзякуючы падтрымцы князя Астрожскага мітрапаліт Солтан змог ажывіць і ўпарадкаваць дзейнасць Царквы, а славуты беларускі першадрукар Георгій (Францішак) Скарына дзякуючы ім абодвум атрымаў магчымасць заснаваць у Вільні першую ва Усходняй Славяншчыне друкарню.

Памёр князь Канстанцін Іванавіч Астрожскі ў 1530 г., пахаваны ў Свята-Успенскім саборы Кіева-Пячэрскай лаўры.

МІКОЛА ГАЙДУК

СВЯТЫ СЛАЎНЫ ПРАРОК ІЛЬЯ

Быў ён сынам Саваха з калена Левіна. Падчас нараджэння Ільі яго бацьку паказалася, што бачыць, як яго сына „нейкія паважаныя мужы калыхаюць у агні і кормяць полымем". Калі расказаў аб сваім бачанні іерусалімскім свяшчэннікам, яны адказалі яму: „Не турбуйся, твой сын будзе жыць у асвечанасці, а ізраільцян будзе судзіць мячом і агнём". І на самай справе Святы Прарок Ілья быў шчырым абаронцам сапраўднай веры. І хаця нарадзіўся такім самым чалавекам, як і мы, аднак так ачысціў свой розум ад усялякіх нечыстот, што ўвесь быў перапоўнены святасцю.

Сваю прарочую місію пачаў пры цары Ахаве, які шанаваў паганскага бога Ваала. З мэтай прывесці цара і яго народ, які за ім пайшоў, на шлях веры, Ілья саслаў трохгадовую сушу. У той час Прарок перасяліўся ў пустыннае месца. Харчы штодзённа прыносіў яму крук, а ваду піў Ён з суседняй крыніцы. Праз нейкі час перасяліўся Ён у Сідонскую Сарэпту і жыў у нейкай удавы. У выніку Ягоных малітваў мука і алей цудоўна ў яе размнажаліся. Калі памёр яе адзіны сын, Ілья ўваскрасіў яго сілай дадзенай Яму Богам. Урэшце Прарок пераканаў цара і народ, што толькі Гасподзь — сапраўдны Бог. Адбылося гэта на Гары Кармель падчас ахвярапрынашэння. Пасля малітвы Ільі агонь, які сышоў з неба, спаліў ахвяраванні разам з камянямі, на якіх былі яны пакладзены, але ахвяраванні прынесеныя жрацамі паганскага Ваала засталіся некранутымі. Пасля гэтага здарэння суша скончылася. Нягледзячы на здзейсненыя цуды, жонка цара Ахавы далей працягвала праследаваць Прарока Ілью і той зноў быў прымушаны уцякаць. Калі начаваў ён на Гары Сінаі, з'явіўся Яму Бог у „ціхім лагодным подыху ветру".

Многімі цудамі падтрымліваў Ілья веру ў народзе і знішчаў ідалапаклонства. Палымяная шчырасць у веры, поўнае паслушэнства Божай волі, чысціня жыцця, вялікая прывязанасць да малітвы і аскетызму сталі прычынай таго, што ўжо пры жыцці называлі Яго Божым чалавекам. Сваім нашчадкам, згодна з Божай воляй, назначыў Ён Елісея.

За святасць свайго жыцця Прарок Ілья быў узяты жывым на неба. Гэтае цудоўнае здарэнне — доказ паўсюднага ўваскрашэння і ператварэння цел жывых людзей у апошні дзень Страшнага Суда. Паводле навукі Царквы, Святы Ілья разам з Енохам будуць вешчунамі паўторнага прыходу Хрыста на зямлю і толькі тады будзе ім дадзена фізічная смерць. Прарок Ілья быў сведкам Праабражэння Гасподняга на Гары Фавор. Жыў Ён у IX стагоддзі да нараджэння Хрыста. Яго памяць ушаноўваем 2 жніўня (20 ліпеня паводле старога стылю).

Пра жыццё і цуды Св. Прарока Ільі пішацца як у Старым, так і ў Новым Запавеце: III і IV Кнігі Царств; Кніга Прарока Малахіі — 4, 5; Сірах — 48, 1—11; Матф. — 17; Лук. — 1, 17; Апакаліпсіс — 11, 3—12.

С.Н.

ПРА МЕНШАСЦІ Ў БЕЛАВЕЖЫ

У днях 22 - 30 чэрвеня ў Белавежы праходзіў міжнародны навуковы семінар "Нацыянальныя і рэлігійныя меншасці ў Еўропе", арганізаваны Брацтвам праваслаўнай моладзі ў Польшчы.

У семінары прынялі ўдзел сябры праваслаўных супольнасцяў з Беларусі, Літвы, Вялікабрытаніі, Фінляндыі, Нямеччыны, Румыніі і Польшчы. З дакладамі выступілі навукоўцы, палітыкі, грамадскія дзеячы і царкоўныя іерархі. Падчас дыскусіі разважалася пра багацце культур неаднародных грамадскасцяў і пра цяжкасці зберажэння і развіцця самабытнай культуры меншасных груп. Але арганізатары засяродзіліся пераважна не на тэарэтычных пытаннях, а на азнаямленні гасцей з праблемамі паасобных меншасцяў у Еўропе. З увагі на месца правядзення семінара, асабліва дакладна разглядалася сітуацыя беларусаў на Беласточчыне.

Лекцыю чытае епіскап Ерэмія.

З вельмі цікавым дакладам - якраз адным з нешматлікіх тэарэтычных - выступіў епіскап Вроцлаўска-Шчэцінскі Ерэмія. Гаварыў ён пра стаўленне ізраільцян да чужынцаў на аснове Старога Запавету. Але нават пасля такой чыста багаслоўскай лекцыі, дыскусія датычыла перш-наперш канкрэтаў з нашай рэчаіснасці.

На семінары прысутнічала група моладзі з Менска. Супрацоўнік Акадэміі навук Беларусі Алена Яскевіч прачытала даклад пра нацыянальныя матывы ў Францішка Скарыны. Для шмат каго было адкрыццём, што ў беларусаў такая багатая гістарычная і культурная спадчына цесна павязана з праваслаўем.

На заканчэнне ўдзельнікі семінара звярнуліся да дзяржаў і ўрадаў з адозвай, у якой чытаем, між іншым: "Смерць хаця б аднае нацыянальнае культуры з'яўляецца аграмаднай стратай для ўсяго чалавецтва. Мы лічым, што нацыянальным меншасцям трэба забяспечыць права навучання на роднай мове, на карыстанне гэтай мовай у ведамствах дзяржаўнай адміністрацыі, а таксама доступ да сродкаў масавай інфармацыі".

МІКОЛА ВАЎРАНЮК
Фота аўтара

ВЕЧАР ЦЯЖКОГА ДНЯ*

Прыватны ліст да сябры ў Беларусь.

Прывітанне, мілы дружа!

Калі ты чытаеш гэтыя радкі, беларускія газеты, напэўна, ужо змясцілі ўзнёслыя справаздачы агульнаадраджэнскага накірунку - пра "грандыёзнае свята беларускай песні", "дэманстрацыю беларускага патрыятызму", "сталасць беларускай рок-музыкі" (гэта значыцца, яна і самая беларуская і самая рок-музыка - даводзілася мне неяк чытаць нешта падобнае. Праўда, сэнс гэтага сцвярджэння не разумею і дагэтуль). А чытачы тых газет, напэўна, усур'ёз палічылі, што тут адбыўся калі ўжо і не другі Вудстак, дык, напэўна, нешта вельмі блізкае да яго - беларускія журналісты вельмі любяць, мякка кажучы, перабольшваць, сам ведаеш. Як ты слушна разумееш, маю на ўвазе чарговы фестываль беларускай песні "Басовішча'93", што праходзіў пад Гарадком 16-17 ліпеня.

Яны будуць найлепшыя — "Крама" і "Мроя".

Адразу вымушаны цябе расчараваць - ані "грандыёзнага свята", ані тым больш другога Вудстака тут не было. Зрэшты, усё па парадку.

Асабіста для мяне фэст пачаўся недзе за тыдзень - з прыездам у Беласток менскіх "Мроі" і "Новага Неба". Беларускія музыкі патрапілі сюды адразу з рок-фестывалю ў Роскільдзе (Данія), дзе прапагандавалі перад тамтэйшым аматарамі рока і піва сучасную беларускую музыку - і, як сцвярджае Лявон Вольскі, досыць паспяхова. Да пачатку імпрэзы заставалася яшчэ больш як тыдзень, і "мроеўцы" з "нованебаўцамі", не ведаючы, што рабіць, прыняліся спусташаць запасы "Wyborowej", "Żytniej" і "Koshernij" у бліжэйшай краме. Адміністрацыя гатэля на Ліповай, якая так лёгкадумна дала прытулак беларускім музыкам, толькі ціха стагнала, гледзячы на хабёльствы "artystów sowieckich". У гэты самы час па рэдакцыі "Нівы", замінаючы людзям працаваць, бадзяўся без справы А. Астраўцоў (Алесь Ас), журналіст віленскай "Нашай Нівы" - паабцёршыся па еўропах разам з музыкамі, беларускі маладаадраджэнец надакучваў усім сваімі аповядамі пра багацце дацкіх супермаркетаў і чароўны смак капенгагенскага піва.

З усім гэтым, аднак, даводзілася мірыцца - не выганяць жа калегу!

Яшчэ праз некалькі дзён на беластоцкіх і гарадоцкіх сценах з'явіўся плакат фестывалю - у блакітным беластоцкім небе лунае фалас з маленькімі, як у анёлка, крыламі. Гэткі "люфтчэляс" (плакат той - як, дарэчы, і афармленне сцэны ў Гарадку - заслуга Лёніка Тарасэвіча). Не ведаю, чыёй натурай карыстаўся ён пры напісанні, але "габарыты" (слова з лексікону "ніўскага" Сэрцайка) сапраўды ўражвалі. Афіцыйная эмблема фестывалю выклікала неадназначную рэакцыю... прабач, рэакцыю грамадскасці - гарадскія паліцыянты, што прыходзілі ў "Ніву", палічылі гэта за "абразу хрысціянскіх вартасцяў"; Юрка Каліна з "Czasopisa", скептычна глянуўшы на плакат, сказаў толькі, што не заўсёды разумее сучасны авангард (з сумам дадаўшы пры гэтым: "А можа гэта я ўжо так састарэў?.."); гарадоцкія фаны беларускага рок-н-рола на маё пытанне "Jak się wam podoba?" адказалі адназначна: "Fajowo!.."

Пэўна, ты ўжо стаміўся ад калямузычнай прэлюдыі, а таму пераходжу непасрэдна да фестывалю.

Недзе а восьмай гадзіне вечара ў Барык панабілася процьма беластоцка-гарадоцкіх меламанаў і півапойцаў, на сцэну выйшлі Лёнік, Маргарыта Пракапюк (яны надалей і трымалі рэй на імпрэзе), а таксама Сакрат Яновіч. Сакрат з Лёнікам адразу ж на сцэне адкаркавалі пляшку шампанскага, абліўшы пры гэтым усіх, хто стаяў паблізу, і фэст распачаўся.

Адкрываў "Басовішча" менскі "Камелот". Пісаць пра музычныя вартасці групы проста не хочацца - кампазіцыі, можа задуманыя і цікава (гэткі беларускі варыянт "Джэтра Тала", з альтам і флейтай, з тэкстамі, навеянымі сярэднявечнай вальтэрскотаўскай рамантыкай на беларускі манер) не былі пададзеныя, як мае быць. Зрэшты, вакаліст Зміцер Сідаровіч увесь час скардзіўся, што выступленне "запароў" гукарэжысёр - хутчэй, яго адсутнасць. Той жа Сідаровіч сцвярджае, што іх музыку лепш слухаць не ў канцэртным варыянце, а ў студыйных запісах. Магчыма... Шчыра кажучы, хлопцаў проста шкада. Але, думаю, калі гурт не распадзецца, можа праз які час з яго штосьці і атрымаецца.

Гайнаўскі гурт "Швэё" - ён выступаў надалей - уразіў слухачоў перш за ўсё небанальнасцю тэкстаў: хлопцы шчыра, ад усяго сэрца пасылалі слухачоў на той самы фалічны сімвал, які быў эмблемай "Басовішча". Пасля цнатлівых "камелотаўскіх" тэкстаў гэты імператыў успрымаўся досыць эпатажна. Зрэшты, тая фраза, напэўна, і сталася мо адзінай мастацкай адметнасцю "Швэё"...

Наступная група спявала па-польску і, пэўна, з тае прычыны асабіста мяне не ўразіла - каб не марнаваць часу, я пайшоў піць піва. Дарэчы, пра гэта трэба сказаць асобна: піва і гарэлкі было мора разліўное (праўда, гарэлкай на "Басовішчы" не гандлявалі, але многія папрыносілі яе з сабой, а хто забыўся, мог тут жа набыць яе ў нейкіх савецкіх гандляроў, якія невядома як патрапілі на фэст). Думаю, што грошай, патрачаных публікай на алкаголь, хапіла б на правядзенне яшчэ аднаго фестывалю - нават з удзелам Міка Джагера ці Філа Колінза (пры ўмове, што яны бы падрыхтавалі некалькі песень і па-беларуску).

Беластоцкі "Кір-оф" прыемна здзівіў добрай беларускай мовай тэкстаў і дасканалым валоданнем інструменарыямі (асабіста мне спадабаўся сола-гітарыст). Прынамсі, на фоне вышкталцоных беларускіх музыкаў "кір-офцы" выглядалі вельмі прыстойна.

Гродзенскі бард Віктар Шалкевіч прывёз на "Басовішча" праграму з двума праверанамі хітамі - "Добрай раніцы, жлобская нацыя!" і "Ганка, дзеўка з Пагулянкі" - гэтакае стылізаванае танга. Бард быў сустрэты вельмі прыхільна, публіка млела, але ў Шалкевіча не было галоўнага, дзеля чаго народ ходзіць на падобныя імпрэзы - "czadu".

"Czadu" дала "Крама" - па майму разуменню, сёння - гурт № 1 у Беларусі. І цяпер, пасля імпрэзы, прыемна ўспомніць, як зухавата мы танчылі з Янам Максімюком і Альжбетай Бэзюк перад сцэнай... Сапраўды - "czad"! "Крама" абсалютна заслужана атрымала прыз аднаго з арганізатараў - Гарадоцкай гміны. На маю прыватную думку, на 90 % гурт гэты абавязаны сваім поспехам выключна своеасаблівай індывідуальнасці Ігара Варашкевіча - не было б яго, група, хаця і мае падбор тэхнічных выканаўцаў, успрымалася б досыць ардынарна. Зрэшты, ты, канечне, можаш і не пагадзіцца са мною...

"Новае Неба" з Касяй Камоцкай прывезла на Басовішча старыя надзейныя песні на вершы Анатоля Сыса і Адама Глобуса, праўда - у новай аранжыроўцы. Пэўна, за гэтыя новыя аранжыроўкі "НН" і атрымала прыз за "авангардныя пошукі ў рок-н-роле" - прыз уручыў "нованебаўцам" мінулагодні лаўрэат - "Уліс", і як мне падалося - толькі дзеля таго, каб не аддаць яго больш вартай "Краме"...

"Мроя", узмацнёная выдатным гітарыстам Віктарам Смольскім, парадавала файнай песняй "Мы любім" - па ўсяму відаць, што неўзабаве яна зойме сталае месца сярод хітаў "Беларускай маладзёжнай" (адно пры ўмове, калі Лявон Вольскі да таго часу не памрэ ад нястачы ранішняга піва).

Не ведаю, як каму, але асабіста мне "Уліс" гэтым разам падаўся сумнаватым - і гэта пры тым, што гук у гурта быў найбольш якасным з усіх, хто выступаў на "Басовішчы". Прыгнятае аднастайнасць і стандартнасць аранжыровак і стылю - уражанне, што музыкі ўвесь час граюць адну бясконцую песню, толькі падзеленую на кавалкі і пададзеную з рознымі тэкстамі і пад рознымі назовамі... А мо гэта з-за таго, што я іх досыць доўга слухаў? Ці проста не дабраў патрэбнай дозы допінгу...

Усё, што я пішу табе - меркаванні чалавека, ацяжаранага ранішняй смагай, уласнымі комплексамі і вышэйшай музычнай адукацыяй. Зрэшты, па-мойму я і так досыць падрабязна для прыватнага ліста апісаў "Басовішча". Так што напрыканцы зноў паўтаруся: не вер хлуслівым артыкулам ані пра "беларускі Вудстак", ані пра "свята дэманстрацыі беларускага духу". Не, свята было сапраўды, але не спецыфічна беларускае, а, я б сказаў, сямейнае. І публіка была надзвычай задаволеная. Уяві: маленькая гміна, цяжкая аднастайная праца (калі яна ёсць, бо тут не бракуе беспрацоўных), ідыятызм вясковага жыцця, заўсёдная праблема "куды падацца ў вольны час" увечары цяжкога дня, і тут раптам - такі фэст! І было ўсё: добрая музыка на пабытавым узроўні, класныя выканаўцы, прывабныя паненкі патрэбнай полаваспеласці, якаснае піва, "czad" і мат - што яшчэ трэба для нармальнага адпачынку? Шкада толькі, што ў арганізатараў не было дастаткова грошай для правядзення падобнага фэсту дзе-небудзь у Беластоку...

З найлепшымі зычэннямі -

УЛАДЗІСЛАЎ АХРОМЕНКА
19 ліпеня 1993 г.
г. Беласток

P. S. Хацеў была заклеіць канверт, як згадалася: параўнальна нядаўна ў вас у былой БССР, у Маладзечне было наладжана бессэнсоўна-пачварнае "мероприятие" пад шыльдай "свята беларускай музыкі і паэзіі", якое ні ў воднага нармальнага чалавека не выклікала ані думак, ані пачуццяў. Бачыў я той фэст па тэлевізіі - наменклатурныя музыкі, наменклатурныя выканаўцы, наменклатурныя паэты. Звычайны набор "урадавага канцэрта" - падобныя яшчэ некалькі гадоў таму прысвячаліся чарговаму з'езду КПБ ці Дню Савецкай міліцыі. Толькі шыльду памянялі - маўляў, "жыве Беларусь!.." Але добра, халера з імі, хочуць пладзіць чарговых імперскіх пачвар (толькі з беларускім ухілам) - хай пладзяць, калі ў дзядзкоў з "падведамасных установаў" ні на што іншае фантазіі не стае. Толькі вось грошай шкада: далі б іх таму ж Лёніку на правядзенне чарговага "Басовішча" - думаю, што карысці ад гэтага было б значна больш. У тым ліку і для беларускай песні, пра якую розныя дзядзькі ды цёткі - арганізатары і натхняльнікі падобных фэстаў - так пякуцца...

УЛ. А.
фота М. Лукшы

Пачалося! Арганізатары могуць на хвілінку прысесці...

---

* Назва дыска "Бітлз".

БАРЫС РУСКО

— гэта новае паэтычнае імя, якое апошнім часам з'явілася на старонках „Нівы". Зацікавіў ён нас сваім небанальным светабачаннем, начытанасцю, дбайнасцю пра дакладнасць слова і фразы, чысцінёю беларушчыны; урэшце і мастацкай самасвядомасцю. Ведаем, што жыве ў Белавежы. І, што пісаў ужо здаўна, а выступіць у друку дапамог яму добры анёл нашага літаратурнага асяроддзя, менавіта Юрка Валкавыцкі, таксама белавежанін.
Публікуем нізку твораў Барыса Руско, выбраных з нядаўняй пошты.

С.Я.

СЯРОД ЛУГУ

Тую красу лашчу сэрцам і душою.
Я ў зялёным буянстве пеўчай травіны.
І ў белі я,
і ў жоўці,
і ў чырвані,
і ў блакіце кветак,
што на падмостку майго ўяўлення
выступаюць мадэлькамі
ў непераўзыдзеных строях.

І ў музыцы я,
якую толькі далонь Генія
здольная распальваць і гасіць
святло дня.

Якая бедная мова людская!
Стаю сярод лугу
і не магу перадаць паэзіі гэтай.

ФАТАГРАФІЯ

Застылы свет.
Вокаімгненная жывая хвіліна.
Час-віхар, як уздыблены конь, замятае ўсё.
На паперы цень праўды неацэннай.
Гэта я паўвеку назад.
Не веру. Не веру, што я калі-небудзь быў дзіцём.
Не веру, што жылі Тыя,
якія ўсміхаюцца цяпер на фатаграфіі.

НАПАМІН

Не забівай незакончаныя формы —
можаш забіць дабро.

Не забівай неаперанае птушаня —
можаш забіць арла.

Не забівай невыказанае слова —
можаш забіць непаўторнасць.

Не забівай людскія ўваходы ў сябе —
можаш забіць хвіліну радасці.

Не забівай плачу, што збірае нектар —
можаш забіць насалоддзе зямлі.

Не забівай, бо можаш забіць самога
сябе.

ПРАМІНАННЕ

Між двума нулямі ёсць лік. Прыбавілі.
Ёсць лікі.
Між двума нулямі ёсць прорва. Засыпалі.
Узнікла гара.
Між двума нулямі ёсць цемра. Асвятлілі.
Стала святло.
Між двума нулямі ёсць пустка. Напоўнілі
да краёў.
Між двума нулямі ёсць прамая, з якой відно і чутно.
Па-за гранню двух нулёў ёсць лік. Не.
Ёсць лікі.
Ёсць прорва. Не.
Ёсць гара.
Ёсць цемра. Не.
Ёсць святло.
Ёсць пустка. Не.
Ёсць паўната.
Па-за гранню двух нулёў ёсць крывая, з якой відно і чутно.
Два нулі ў сабе.
Лікі ў сабе.
Прорва і гара ў сабе.
Цемра і святло ў сабе.
Пустка і паўната ў сабе.
У сярэдку двух нулёў ёсць пункт, з якога відно і чутно.

ФРЫДРЫХ ГЁЛЬДЭРЛІН
(1770-1843)

ПРОСЬБА АБ ПРАБАЧЭННІ

Прасвятая мая! як жа часта
Залаты, боскі твой парушаў я спакой,
І скрываную бездань пакутаў жыцця ты спазнала
Неаднойчы разам са мною.

О, даруй і прабач! — саступаю ўжо месца я,
Быццам воблака маладзіку; ну, а ты, прыгажосць,
У чароўным зацішшы
Йзноў заззяй, о цудоўным святлом!

З нямецкай мовы пераклаў
ЮРЫ ТРАЧУК

*СЛАВАМІР АДАМОВІЧ *)*

ФАЙНА

Файна, што столькі ватовак сцягаўшы
змог я нарэшце купіць гарнітур,
чорны капелюш і вузенькі гальштук,
скрып чаравічны ды плашч і каптур.
Файна, што ўрэшце сабе я дазволіў
снеданне ўранні, нармальны абед,
зрэдчас — вячэру, і крыху сваволі,
радасці жменьку і жменьку манет.
Файна, што восень, што мілыя твары
почасту бачу ў пакоі маім,
файна, што здуру не трапіў на нары,
файна, што грэе мне ногі кілім.
Файна, калі нарачанскія сосны
помніць я здольны ў лайне гарадоў,
файна, як файна, о Божа мілосны,
меці надзейных і мужных сяброў.
Файна, калі дастаткова ў каханні
цёплага позірку, еднасці душ,
смеху крывіцкай дзяўчыначкі Фані —
файна, калі апантанасцю дуж.
Файна а трэцяй гадзіне уночы
перш напісаўшы, прылегчы й заснуць,
сон сабе высніць пад ранне прарочы...
Файна, калі твае песні пяюць!

* * *

Сайку белага хлеба
ем з табой сухама.
Ты дзяўчына што трэба,
ты ўсё робіш сама.
Колькі марыў я, люба,
пра такую, як ты;
колькі лаяўся груба,
нарабіўшы лухты;
колькі выхадзіў шляхам,
дзе адна гавыла,
дзе распалася прахам
не адна галава.
Ах, дзяўчыначка-ліха!
Ах, дзяўчына-краса!
Ты любі мяне ціха,
як зямельку раса.
Ты любі асцярожна,
асцярожна жартуй —
на травіцы мурожнай
ты мяне намалюй.
Сайку белага хлеба
мы аднойчы з'ямо
і адправімся ў неба,
як бы там ні было.

МАЛІТОЎНА

Не прыйду да цябе больш. Бачыць не буду. Знікну з воч тваіх. Пракляну-закляну. Знелюблю. Зненавіджу...
А ты ў снах пад раніцу пастукаеш ля весніц сэрца, каханнем сцягата. І адчыніцца табе — зойдзеш, дзёрзкая. І сон не сон — на зарокі забудуся. Абачнуся — да рук тваіх пабягу, як цюцька. Бо кахаю.

**) Творы Славаміра Адамовіча — ці не ўпершыню наогул? — з'явіліся менавіта на старонках „Нівы", яшчэ ў васьмідзесятыя гады. Сёлета выдаў ён сваім коштам у Полацку невялікі зборнік „Зямля Ханаан", з якога друкуем тры творы, розныя не столькі тэматычна, колькі якраз стылем мастацкага запісу.*

АНДРЭЙ СЦЕПАНЮК

ДЗЯЎЧЫНЕ З ПАЎСВЯТЛА

кароль цябе
не пацалуе
кароль не можа
цалаваць
хаця ў душы
цябе шануе
таму што ўмееш
так спяваць

дурань табе
не кіне верша
бо дурню нельга
літаваць
хаця ў яго
была ты першай
хаця умееш
так спяваць

паэт цябе
не пакахае
паэт не знае
як кахаць
ён смерці
толькі прычакае
і будзеш ты
яму спяваць

і толькі песня
табе парай
з ёй толькі
будзеш успамінаць

ВІКТАР ШВЕД

МАЕ ПАЖАДАННІ

Калі жыцця сумую шлях
У сваю восень, на змярканні,
На яве мару я і ў снах,
Каб споўніліся пажаданні.

Каб я, сівенькі галубок,
Пісаць не развучыўся вершаў
І каб паставіў яшчэ крок
У век наступны — дваццаць першы.

Каб надыходзячы той век
Шчаслівы быў і быў спакойны,
Каб больш ніколі чалавек
Не знаў галечы, гвалту, войнаў.

Каб сцвердзіў ён, што Віктар Швед
На гэтым свеце жыў не дарам,
Людзям пакінуў скромны след
У сваіх вершах з сэрца жарам.

ЗОСЯ САЧКО

* * *

а на вэсну
клуню сонцэм покрыем

пока мак цьвітэ на городі
грыэют днiэ як огонь

а на осэнь — думкі звэзэм
ціэлэ жыцэ згорнэм в кулак

ПАДАЛЯНСКІМІ СЦЕЖКАМІ (2)

(працяг, пачатак у папярэднім нумары)

Вяртаемся да скрыжавання і накіроўваемся ў Падаляны Другія. У самой вёсцы з дарогі збочваем налева. Увагу прыцягваюць вялікі праваслаўны крыж (падобны знаходзіцца на скрыжаванні ў Падалянах I) і буслінае гняздо на энергетычным слупе. На гэтай вуліцы знаходзіцца дом Барыса Руско (н-р 27), у якім жывуць яго бацькі, тутэйшыя старажылы, 96-гадовы Емяльян і 87-гадовая Надзея. Дамаўляемся, што візіт нанясем ім пасля нашай экскурсіі. І вось, мы з вуліцы выходзім на поле.

— Перад намі, — гаворыць праваднік, — урочышча *Барэзіна*. Бярозаў тут, праўда, ужо няма, але некалі яны раслі, апошнія я сам памятаю. Далей маем *Буслы*. У XIX ст. рос тут яшчэ дуб, на якім буслы зрабілі гняздо. Урочышча гэтае, праўду кажучы, з'яўляецца часткай іншага, большага, якое называем *Полько*. За *Польком*, побач *Бабскай гары*, знаходзіцца *Выруб*. У ім у міжваенны перыяд яўрэй Шэрман збудаваў прыватны тартак. Ідучы далей, на поўнач, натрапілі б мы на луг *Тураўка*. Кажуць, што там, быццам яшчэ ў XVII ст. вадзіліся туры. Вяртаючыся — налева, з *Барэзінай* мяжуе *Сердні поплоў*, а з *Буслямі* — *Нандаткі*.

— Хіба *Наддаткі*? — уваходзіць у слова Сяргей.

— Не, я не памыліўся, — адказаў яму на тое Барыс. — У нас так менавіта вымаўляюць старэйшыя людзі.

Полько перасякае невялікая рэчка. Яна бярэ пачатак у лесе і ўпадае ў Нараўку. Назвы не мае. Людзі так і гавораць — *Рэчка*. Найбліжэй да нас *Бракі*. Барыс кажа, што зямля тут вельмі неўраджайная, а ўдадатак у ёй жыве шмат мядзведкі звычайнай (turkuć podjadek). Направа з *Бракамі* мяжуе невялікая даліна, якую мясцовыя называюць *Парагонам*, значыць пераходным месцам. Насупраць забудовы Падалянаў II знаходзіцца ворная зямля, назывaна *На просто дому*. Гэтае ўрочышча нейкім чынам з'яўляецца прадаўжэннем *Аселіцы*.

— Злева ад *На просто дому*, — прадаўжае Барыс, — маем *Маргі*. Тут кожны жыхар меў па моргу зямлі (0,71 гектара). *Маргі* даходзяць да рэчкі і пераўтвараюцца ў луг *Горкі*. — Якія там горкі? — смяецца Сяргей, — я не бачыў ніводнай.

— Вось, менавіта тое самое сказаў я некалі свайму дзеду Антону, — Барыс на тое. — І ён мне растлумачыў, у чым справа. У гэтым месцы дзвесце гадоў назад выпальвалі яшчэ вугаль з драўніны. Потым, як ужо з гэтым закончылі, асталіся тут горкі вугалю і ўсялякіх адпадкаў. Зямлю з гэтага месца ахвотна бралі падалянцы для ўгнойвання сваіх агародчыкаў. Бралі, бралі, аж і горкі пазнікалі.

Ідзем утраіх праверыць месца. Тыповы поплаў, але калі да яго прыглядзецца, можна ўбачыць сляды па чатырох мелях. Сяргей мерае крокамі шырыню найбольшага — выходзіць 20. Падымаем дзёран. У чорнай, як смала зямлі без цяжкасцей знаходзім кавалачкі вугалю.

— Ведаеце, — кажу сябрам, — гэта сенсацыя! Ніякая крыніца не падае, што на Белавежскай паляне выпальвалі вугаль. Нават праф. Фалінскі, які нярaз перагледзеў паляну, не натрапіў на гэты след.

Праз некалькі тыдняў мы даведаліся ад Уладзіміра Дацкевіча з Крыжоў, што на Белавежскай паляне ёсць яшчэ адно такое месца. Яно знаходзіцца ў Крыжах, ва ўрочышчы, якое называюць *Палетак пад лесам*. Мы гэту інфармацыю праверылі — вынік быў станоўчы.

— Поле на другі бок рэчкі, — спыняе нашыя роздумы Барыс, — называецца *За горкамі*. А калі ўвойдзем у лес, апынемся ў *Глубокім альсе*. Там мокра і без адпаведнага абутку не ўвойдзеш. За альсом натрапілі б мы на *Могліцы*. У гэтым месцы ў 1911 г. людзі закопвалі хатнюю жывёліну, якая здыхала ад вялікай засухі.

— А ведаеце, — ускліквае Сяргей, — жывёліны моглiцы знаходзяцца і на застаўлянскім полі. Недзе паміж урочышчам *Тры загоны* і чыгуначным палатном ёсць месца, якое называецца *Конскія могілкі*. Відаць, там коней хавалі.

— А я ведаю яшчэ пра адно месца, — кажу сябрам. — Некалі гаварыў мне памёршы ўжо Аляксандр Бушко са Стачка, што перад I сусветнай вайной здохлую жывёлу стачкавы вывозілі ў *Каманный багон*.

Накіроўваемся уздоўж рэчкі ў бок лесу.

— Тут, пад лесам, — кажа Барыс, — маем *Выган*. Гэты менавіта кусок луга падалянцы, пасля I вайны, выдзялілі на адкорм худобы. Частку луга, якая цягнецца за рэчку і ўпіраецца ў лес, называем *Куты*. Пад самай сцяной лесу, па абодвух баках рэчкі цягнуцца невялікія ўчасткі зямлі, якія былі надзелены падалянскім мужыкам удадатак. Мы іх называем *Астанкі*.

Выходзім на дарогу ў тым месцы, дзе яна ўваходзіць у лес.

— Ну, і наша вандроўка набліжаецца да канца, — каржа Барыс. — Скажу вам яшчэ, што дзялянку зямлі налева ад дарогі называем *Сергееў агарод*. Тут некалі стаяла гаёўка, у якой жыў гаёвы Сяргей Шпаковіч. Яна была ліквідавана да I сусветнай вайны. На правы бок дарогі маем жа *Асіны* — гэта канцы ўрочышчаў — *На пецёх*, *На трох* і *На штырох*. Лес, які цягнецца адсюль у напрамку Грудак, называем *Рылёўкай*. Мой дзед гаварыў, што за цара ён лічыўся запаведным.

Вяртаючыся, Барысу ўспомнілася, як дзед яму некалі паказваў месца на полі на правым баку дарогі, менш-больш пасярэдзіне, дзе ў царскія часы стаяла павець, у якую падалянцы пасля жніва передавалі частку зерня з той мэтай, каб таму, каму навесну не хопіць яго на пасевы, мог паратавацца. Цікавы гэта прыклад мужыцкай самапомачы. Наш праваднік напомніў і тое, што падалянцы аралі поле валамі да пачатку XX ст. Апошні вол пратрымаўся да выбуху I сусветнай вайны.

І вось, мы ўжо ля дома спадарства Руско. Перад уваходам у яго дазнаемся, што насупраць яго, у міжваенны перыяд, стары яўрэй Кушэль з сынам Юдэлем, трымалі спажывецкую краму.

Мы, вядома, гаворым пра мінулае. На развітанне прашу сп. Емяльяна назваць прозвішчы карэнных падалянцаў, якія зараз тут жывуць. Дзядуля пералічвае: — Байкі, Ліцкевічы, Падлашчукі, Казакі, Вашкевічы, Хілецкія, Пекачы, ну, вядома, Рускі. Раней жылі яшчэ Пісарэвічы і Мацуты, але ўжо звяліся.

Я і Сяргей развітваемся са спадарствам Руско і дамаўляемся на наступны візіт.

ПЁТР БАЙКО

З МАНАСТЫРСКАЙ КУХНІ

РЫБНЫЯ КНЭДЛІ

Прадукты:
1 кг рыбных філеяў (лепш, каб была саладкаводная рыба),
1—2 цыбуліны
жменя пячурыц ці лісічак,
каля 3/4 шклянкі смятаны,
соль, перац, лімонны сок,
алей.

Чацвертую частку філеяў дробна пасячы. Астатнюю рыбу прапусціць праз мясарубку, заправіць па смаку і вымясіць з такой колькасцю смятаны, каб атрымалася гладкае, даволі густое цеста.

Пасечаную рыбу, цыбулю і грыбы падсмажыць на алеі, заправіць па смаку. З рыбнага цеста зрабіць блін. Палажыць на яго фарш. Зрабіць шар. Загарнуць яго ў сцірачку, завязаць і гатаваць у кіпецені паўгадзіны.

Тады выняць з вады, астудзіць, адгарнуць сурвэтку, парэзаць. Падаюць гэту страву халоднай з хрэнам і зялёнай цыбулькай або з халодным хрэнным соусам.

ГАСПАДЫНЯ

ВАЙСКОВЫ САЮЗ БЕЛАРУСІ З РАСІЯЙ

ЧАСТКА V

Іак, здаецца мне, што заключэнне вайсковага саюза з Расіяй пагражае многімі небяспекамі. Калі б нават у вайсковым трактаце знайшлася агаворка адносна таго, што беларускія салдаты не будуць удзельнічаць у ваенных аперацыях па-за межамі Беларусі, то магчымасць уцягнення беларусаў у такія аперацыі будзе заўсёды рэальная пры існаванні такога трактату. Апрача гэтага, у выпадку заключэння вайсковага саюза з Расіяй руская армія напэўна атрымае магчымасць дыслацыравацца ў Беларусі, што пагражае многімі эканамічнымі і палітычнымі небяспекамі.

Калі думаю аб вайсковым саюзе з Расіяй, прыходзяць мне ў галаву і іншыя рэмінісцэнцыі. Вядома, што трактаты, пакты, саюзы заключаюцца наогул паміж дзяржавамі або структурамі, якія з'яўляюцца больш-менш раўнапраўнымі або, прынамсі, падобнымі ў юрыдычным аспекце. Гэты прынцып павінен брацца пад увагу і ў выпадку вайсковага саюза Беларусі з Расіяй. А як гэты аспект справы выглядае паміж рускай і беларускай дзяржавамі, асабліва паміж рускім і беларускім войскамі? Выглядае так, што існуе ў далейшым магутная руская армія, але няма беларускай арміі. Няма беларускамоўных генералаў, няма беларускіх вайсковых рэгламентаў, няма беларускіх каманд, няма беларускіх вайсковых песень і няма беларускага вайсковага духу, без якога не можа быць войска. У Беларусі ёсць рускае войска, а гаворачы дакладней, савецкае. Сувязі з савецкай і рускай рэчаіснасцю праяўляецца, між іншымі, у савецкіх гербах, зорках з серпамі і молатамі — якія носяць на шапках усе салдаты тых вайсковых падраздзяленняў, якія знаходзяцца на тэрыторыі Беларусі. У сувязі з гэтым я не разумею, што ж гэта за вайсковы саюз беларускай і рускай арміі, калі беларускай арміі няма, а ёсць толькі дзве фармацыі адной і той жа самай рускай арміі. У такой сітуацыі можа быць гутарка аб тым, што руская армія з Расіі заключае саюз з рускай арміяй з Беларусі. Ці ж можна мець надзею, што тая армія, якая дыслацыруецца ў Беларусі, будзе мець якую-небудзь самастойнасць і незалежнасць? Ці ж гэтая руская армія з Беларусі ў стане сказаць, што яна не будзе прымаць удзелу ў якіх-небудзь аперацыях у Сібіры, Татары, Абхазіі або Азербайджане?

Адзін вайсковы пілот-беларус гаварыў, што ён асабіста пераганяе з аэрадромаў у Беларусі найбольш сучасныя і дарагія самалёты на аэрадромы ў Расію. Калі я яго спытаў, ці здараюцца выпадкі, каб узоры найбольш сучаснай і дарагой зброі перавoдзіліся з Расіі ў Беларусь, ён адказаў, што такіх выпадкаў абсалютна няма. Самалёты, а таксама іншыя найбольш сучасныя машыны, — сказаў ён, не толькі папаўняюць узбраенне арміі ў Расіі, але і прапануюцца Расіяй на продаж іншым краінам свету.

Калі б беларуская армія хаця б у малой ступені была арміяй нацыянальнай і самастойнай, ніколі не дазволіла б, каб найбольш сучаснае яе узбраенне перавозілася ў іншую дзяржаву, якая папаўняе ім уласнае узбраенне або прадае трэцім краінам.

АЛЕСЬ БАРСКІ

Д'ЯБЛЫ

☛ *Працяг са стар. 4*

Камуністы-ленінцы паставілі сабе і сваю партыю па-над мараллю. „Мараль на толькі тое, што карысна для рэвалюцыі", — казаў Ленін. Тэрарыстамі былі раней народнікі, эсэры, іншыя рэвалюцыянеры-бязбожнікі. Стаўшы на шлях забойства і адкінуўшы хрысціянскую этыку, яны не пазбавіліся, аднак, хрысціянскай псіхалогіі. Адсюль раскаянне некаторых, мукі сумлення, адчуванне цяжару граху ці адкладанне замаху, каб не пацярпелі жанчыны і дзеці і г.д. Рэвалюцыянеры-ленінцы знялі гэтую супярэчнасць паміж псіхалогіяй і этыкай, адмовіўшыся ад хрысціянскай маралі. Дакладней, прыняўшы сатанінскую антымараль. Аказваецца, можна было масава знішчаць людзей і бясклапотна смяяцца, любавацца пейзажамі, мастацтвам, займацца палітыкай, літаратурай, фліртам і спакойна спаць. Асабліва гэта стала проста, калі па тваіх загадах забівалі іншыя.

Не богазмаганне, не цынічнае бага-хульства, а менавіта пазбаўленне ад маралі і ад культуры сведчыць пра сатанізм бальшавізму. Усёпаглынаючым сурагатам маралі стала ў бальшавікоў хлусня, грандыёзная і шматаблічная, страшная, нябачаная дасюль, незразумелая. Яны перасталі быць людзьмі ў хрысціянскім сэнсе слова; гэта сапраўды рэвалюцыя ў свядомасці, крок назад, але нават не ў дзікунства, не ў арду, а ў асэнсаванае зло, у зло як светапогляд, як феномен сусвету.

За ленінізмам і ідэямі бальшавізму няма нічога гістарычна-сэнсоўнага, штоб было хоць як абгрунтавана жыццём і патрэбамі развіцця, акрамя волі да ўлады любымі спосабамі. Карэнні іх ідэй і паводзін я знаходжу ў масоншчыне, у розных сатанінскіх вучэннях, ерасях і арганізацыях. За бальшавікамі стаяла апраметная і пекла ішло за імі.

Бальшавізм не ў стане змяніцца, бо не можа пакаяцца. Для пакаяння патрэбная вера ў Бога, сумленне і хрысціянская мараль. У бальшавізме відаць зафіксаваны пераход (этап) да д'ябальшчыны на Зямлі. Гэта значыць, да такой эманацыі духу, што па прыродзе сваёй не ў стане тварыць дабро і нічога, акрамя зла.

Бальшавізм склаўся як нерэфармуемая, нязменная ідэйна-псіхалагічная сістэма разбурэння і зла. З ёй нельга супрацоўнічаць. Ёй нельга даравяць. Яе трэба ізаляваць, як ізалюе арганізм балячку на целе.

Формула вышэйшага хрысціянскага даравання тут не падыходзіць. Езус дараваў бандыту на крыжы. Але, па-першае, бандыт перад смерцю пакаяўся. Па-другое, гэта быў проста чалавек і грахі яго былі чалавечыя. Найвышэйшая Божая справядлівасць у тым, што д'ябал (Шатан) будзе пакараны, і слугі яго. Д'яблам дадзена свабодная воля тварыць зло, але даравання ім няма. Езус ніколі, нідзе і ў нічым не дараваў цёмнай сіле.

Прыйдзе час, і савецкі камунізм будзе пакараны. Прырода патрабуе раўнавагі. (У тым ліку і грамадства — сацыяльна-культурная прырода). І там, дзе яна парушана, абавязкова адбываецца рух, імкненне да ўстойлівасці. Гэта планетарны працэс. Вось толькі як, за які час, якім коштам — шмат залежыць ад людзей, ад таго, як здолеюць людзі разабрацца, выцерпець тое, што наканавана, і зрабіць тое, што трэба. Такое пытанне цяпер стаіць перад нашай нацыяй і кожным чалавекам.

ЗЯНОН ПАЗНЯК,
старшы навуковы супрацоўнік інстытута гісторыі Акадэміі навук, народны дэпутат Беларусі.

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ВАСІЛЬ ВІТКА

КАЛЫХАНКА БУСЛІХІ

Як малых паклалі спаці
І заціхла ўся буслянка,
Доўга ім співала маці
Сваю песню-калыханку:

- Спіце, дзеткі, лю-лі, лю-лі,
Вераб'і даўно паснулі.
Ад іх шуму дзень у дзень
Галава ажно гудзе.

Колькі бацьку я прасіла:
Тут твая улада, сіла -
Выкінь ты з гнязда іх транты,
Нам не трэба кватаранты.

Нанасі ты з лесу веццяў
І залатай плот дзіравы,
А то вельмі ж нашы дзеці
Любяць смелыя забавы.

Проста і не зводзь з іх вока -
Забываюць, што высока,
Могуць скінуцца дадолу.

Трэба дом зрабіць нам шырай,
І як скончаць дзеці школу,
Рыхтавацца ўсім у вырай,
Каб тут мерзнуць не прыйшлося,
Як надыдзе тая восень.

Стануць мае дзіцяняткі,
Стануць мае бусляняткі
Хутка на даўгія ногі,
Каб шукаць свае дарогі.

Цераз моры, цераз рэкі,
Цераз горы і даліны
Шлях пракладзены спрадвеку,
Доўгі, цяжкі шлях бусліны.

Дзе цячэ блакітны Ніл
У спякотлівым Егіпце,
Нас глытае кракадзіл,
Тыгр хапае ў свае кіпці.

Гіне шмат буслоў па свеце,
Але мы і нашы дзеці
Вернемся ў сваю хаціну,
Прыляцім зноў на радзіму...

Моцна спалі бусляняты
У цяпле бацькоўскай хаты.
Всяў з цёмнае дубровы
Лёгкі ветрык вечаровы
І спакойны сон бусліны
Калыхаў на верхавіне.

ХВЕДАР ГУРЫНОВІЧ

У КАГО ЯКІ ХВОСТ

А ці знаеш, хлопчык, ты,
Як звярыныя хвасты
Называюцца?
Не знаеш?
Ну, тады давай сюды.

У сабакі-ганчака,
Што ў дзядулі ты гукаў,
Хвост - правіла,
Ён ім правіць,
Як ганяе вепрука.

У лісіцы - хвост-труба,
І яна яго раба:
Начапляла ў хвост калючак
І спрабуе абабраць.

Хвост заечы не расце,
Толку ў гэтакім хвасце,
І хаця завецца кветкай,
Ды ніколі не цвіце.

Цераз пушчу -
"Шчоўк" ды "шчоўк" -
Хвост-палена носіць воўк.
Доўгі, пруткі хвост ваўчыны,
У хвастах ён знае толк.

Ну, запомніў ты цяпер? -
Мае хвост усякі звер.

Хвост-правіла - ў ганчака,
Кветка-хвост - у зайчука,
Хвост-труба
Ва ўсе часы -
Ну вядома - у лісы.
У ваўка - палена.
Так?
Намалюй, калі мастак.

На "Басовішчы" ў Барыку каля Валілаў. **Фота М. Лукшы**

КЛАРА

У падвале шматкватэрнага дома жыве бабрыха Клара. Для яе адгароджана і абсталявана даволі прасторнае памяшканне. Уваход асобны. На дзвярах вісіць замок. Адна з унутраных сцен уся з тоўстага вітрыннага шкла. Праз яго можна наглядаць за жыццём Клары.

Ключ ад замка знаходзіцца ў Надзеі Малюцінай, навуковай супрацоўніцы запаведніка, якая жыве на першым паверсе дома. Яна корміць і даглядае звярка.

Разам з Надзеяй Уладзіміраўнай я наведаў Клару. Яна ведае сваё імя і адгукаецца на яго, а можа, на знаёмы голас. Калі Малюціна бярэ Клару на рукі і гладзіць па чорнай спінцы, тая туліцца да жанчыны, пазірае на яе чорнымі бліскучымі вочкамі, круглымі, як гузікі. Яна трымаецца маленькімі чорнымі лапкамі за рукаў і ціха, пяшчотна лашчыцца:

- М-м-м-м...

Так бабрыха выяўляе сімпатыю, дружалюбную прыхільнасць да сваёй апякункі.

Калі Клара чым-небудзь незадаволена ці напалохана, яна гучна шыпіць:

- Шу-шу-шу-шу...

Альбо:

- Ш-ш-ш-ш-ш... З галля, якое ёй прынеслі, Клара пабудавала хатку-будан. Пабудова нагадвае звычайную бабровую хатку, якіх шмат і на Бярэзіне, і на Сергучы, і на Смолінцы, і на Бузянцы, і на іншых рэчках запаведніка.

Не задаволіўшыся хаткай, бабрыха выкапала сабе яшчэ і нару ў кутку памяшкання, дзе была зямля. Але спіць яна не ў хатцы і не ў нары, а ў... кардоннай скрыні. Купаецца Клара ў ванне, напоўненай свежай вадою.

- Чорная яна не таму, што маладая, - расказвае Надзея Уладзіміраўна. - У каштанавых бацькоў і маленькія бабраняты каштанавыя, у рыжых - рыжыя. Клара належыць да рэдкіх у нас чорных баброў.

Як жа трапіла чорная бабрыха ў падвал дома?

Прывезлі яе ў запаведнік, як я дадаўся, з Полацка. Там яна жыла ў кватэры.

Здарылася гэта так.

Сям'я аднаго службоўца з Полацка прыехала неяк адпачыць у вёску. Там, на беразе невялікай рэчкі, дзеці знайшлі малое, бездапаможнае бабраня, якое заблыталася ў водарасцях і ледзьве дыхала. Дзеці пашкадавалі звярка, ачысцілі ад водарасцей і забралі з сабою ў горад.

Калі Клара вырасла, узніклі непрадбачаныя цяжкасці. У бабрыхі раслі зубы, і ёй абавязкова трэба было што-небудзь грызці. У першую чаргу яна ўзялася за мэблю. Грызла вострымі зубамі ножкі сталоў, крэслаў. Грызла дзверы, падваконні. І грызла вельмі дбайна, як гэта ўмеюць рабіць толькі бабры, нястомныя будаўнікі. Не грызці дрэва яны не могуць. Інакш будуць расці без меры зубы, і звяркі загінуць.

Гаспадарам такая дзейнасць Клары, вядома, не падабалася. Параіўшыся, яны аддалі бабрыху ў запаведнік.

А ў запаведніку задумаліся: што рабіць з чорнай бабрыхай? Выпускаць на волю нельга. Яна адразу загіне, бо прывыкла да людзей і не баіцца іх. Пакідаць у адкрытай вальеры таксама небяспечна. Браканьеры могуць пакваліцца на цудоўнае чорнае футра.

Вырашылі пабудаваць спецыяльную закрытую вальеру. А пакуль Клара жыве ў падвале дома, дзе клапоціцца аб ёй Надзея Малюціна.

ВІТАЛЬ ВОЛЬСКІ

ГЭТА ЦІКАВА

Самая пражэрлівая істота на зямлі - страказа. Вучоныя даказалі, што стракозы могуць за дзве гадзіны праглынуць сорак хатніх мух.

У пчол, чмялёў, мух і камароў няма органаў маўлення, але гэта пакуль яны сядзяць нерухома. Варта ім узляцець, як паветра напаўняецца гудзеннем і піскам. Што ж адбываецца? А нічога асаблівага: у насякомых, калі яны ляцяць, вельмі хутка трымцяць крыльцы. Муха робіць 330 узмахаў у мінуту, чмэль - 220, пчала, якая ляціць з мёдам, - 300, а ненагружаная - 440. Вось чаму па гуку можна вызначыць, куды ляціць пчала - у вулей ці па здабычу.

НАДВОР'Е І НАРОДНЫЯ ПРЫКМЕТЫ

Цёплы сухі вечар, чыстае неба, і раптам падзьмуў даволі моцны ўсходні вецер - уночы або назаўтра раніцай пачнецца зацяжны дождж.

Раніцай туман амаль не клубіцца панад зямлёю і вадою, а ўздымаецца ўгору і паступова рассейваецца - днём будзе горача; а калі туман уздымаецца і доўга не рассейваецца, то непагадзь не за гарамі.

Кошка мыецца, ліжа лапы - да цяпла, гарачыні.

У пахмурнае надвор'е кветкі дзьмухаўца адчыненыя - дажджу не будзе.

ГРЫГАР УГАРАЎ

ПЕВЕНЬ-ВАРТАЎНІК

Усе мы мелі сабак, а ў нашага суседа сабакі не было.

- Ёсць вартаўнік і ў мяне, - сказаў ён мне аднойчы.

Я падумаў, што ён жартуе.

Аднойчы я паслаў Красіміра да суседа папрасіць садовых нажніц. Праз нейкую хвіліну хлапчук вярнуўся такі напалоханы, нібыта за ім гнаўся мядзведзь.

- Хто цябе гэтак напалохаў? - спытаў я.

- Певень!

- Як гэта певень можа напалохаць? - засмяяўся я.

- Ого! Ты яго не ведаеш!

Давялося мне самому ісці да суседзяў. Адчыніў я веснічкі, зайшоў у двор. Бачу, перад ганкам і сапраўды пахаджвае вялізны певень. Зырка-чырвоны, з фарсістым хвастом і ваяўнічымі шпорамі.

Калі я падышоў бліжэй, певень распасцёр крылы, скасавурыў на мяне цёмныя падазроныя вочкі. Я зрабіў крок наперад, потым яшчэ крок. Гляджу - пер'е на пеўні ўсё больш тапырыцца, а сам ён усё ніжэй угінае галаву і глядзіць на мяне варожа. І раптам гэты злосны певень як падскочыць, як кінецца на мяне! Я толькі адштурхнуў яго, а ён зноў накіраваўся і ледзь у вока не дзеўбануў.

Я пачаў адбівацца ад чырвонага пеўня. Красімір казаў праўду. У мяне ўжо не было ніякае ахвоты ісці ў дом. На шчасце, рыпнулі веснічкі, нехта зайшоў у двор.

- Кыш-ш-ш, Баян! - пачуўся голас.

Я азірнуўся - сусед.

Певень адразу ж прыціх. Прыціснуў крылы і паволі накіраваўся пад паветку, нешта злосна і пагрозліва лапочучы. Потым ускочыў на седала, выцягнуў шыю і праспяваў сваё "Кукарэку!"...

Сусед з усмешкай паказаў мне на пеўня:

- Ну як - добры вартаўнік?

- Яшчэ які! - адказаў я і паказаў суседу руку, тое месца, куды дзеўбануў мяне певень і дзе запяклася на ранцы кропелька крыві.

Сусед даў мне садовыя нажніцы, і я накіраваўся дадому. Певень сачыў за мною з седала. Як толькі я штурхнуў веснічкі, ён узмахнуў крыламі і прапеў мне наўздагон: "Кукарэку!" На яго мове гэта, пэўна, азначала: "Наступны раз падумаеш, як ісці ў чужы двор".

Певень той пражыў шмат гадоў. Ён быў такі выдатны вартаўнік, што на суседаў двор ніхто ніколі не адважыўся зайсці - ні сабака, ні кот, ні чалавек. Ніхто не лазіў да яго ў сад - ні па чарэшні, ні па яблыкі.

Красімір доўгі час усё хацеў пасябраваць з суседавым пеўнем, але яму гэта так і не ўдалося. І па сённяшні дзень ён баіцца хадзіць на суседаў двор.

З балгарскай мовы пераклала
АЛЕНА ВАСІЛЕВІЧ

АНАТОЛЬ ГРАЧАНІКАЎ

ЛЯНІЎЦЫ

Два селішчы
Сваіх ляніўцаў мелі.
Аднойчы
Паспрачацца захацелі
І грамаду
Відовішчам пацешыць:
Усё-ткі
Чый лянівец ленівейшы?
Як кажуць зараз,
Выбралі журы,
І тое
Аж да ранішняй зары
Усё сядзела,
Думала-гадала,
Як пераможцу
вызначыць -
Не знала.
Рашылі так:
Зрабіць два буданы,
Пакласці ў іх ляніўцаў.
Хай яны
Ляжаць у буданах,
Нібыта дома,
Бо ні на што не здатныя,
Вядома.
Пасля -
Адначасова падпаліць.
З буданчыка
Хто першы пабяжыць,
Калі агонь
Пад носам запалае,
Той і прайграе...
Ды пераможцаў
Так і не займелі:
Ляніўцы ў буданах сваіх
Згарэлі.

НАШАЯ СПАДЧЫНА

ТУРАЎ

Там, дзе вольна нясе свае воды Прыпяць, у краі дрымучых палескіх лясоў, размясцілася мястэчка Тураў. Сівыя камяні Турава памятаюць вельмі многа. Густа скрыжавала тут свае шляхі гісторыя.

Вось што кажа легенда. Было гэта даўно. І бары ў той час былі гусцейшыя, і балоты - багністыя ды непраходныя. Цякла ў гэтым месцы срэбнаводная рака Струмень. Была і другая, такая ж паўнаводная рака Язда, ад якой засталася сёння толькі невялічкая жываточынка. І прыйшоў сюды аднойчы з вялікім войскам князь Тур. Прыйшоў таму, што было ў гэтым краі шмат звяроў, рыбы і ўсялякага птаства. І вырашыў ён пабудаваць тут горад. Па імю князя і назвалі горад Туравам. Упамінае легенда і пра незвычайны калодзеж. Было ў ім тры дны: меднае, срэбнае і залатое. Як толькі праверцца трэцяе, залатое дно, тады настане канец свету, зямля зробіцца суцэльным акіянам. Калодзеж той быццам таксама выкапаў заснавальнік горада князь Тур.

Упершыню Тураў згадваецца ў "Аповесці мінулых часоў" пад 980 годам. У канцы першага тысячагоддзя горад стаў цэнтрам Тураўскага княства, славіўся рознымі рамёствамі. Тут апрацоўвалі жалеза, дрэва і косць, рабілі посуд з гліны, шылі абутак, вышткоўвалі цудоўныя ўпрыгожванні з каштоўных металаў... І сабе хапала, і гандлявалі з Кіевам, Блізкім Усходам, Сярэдняй Азіяй, Прыбалтыкай.

У Тураве жыў і працаваў славуты старажытнарускі пісьменнік-прапаведнік Кірыла Тураўскі. З веку ў век перапісваліся яго творы, дайшлі да нас прытчы і "словы"-павучанні, якія вызначаюцца харастовм і велічнасцю паэтычных вобразаў. "Златоуст, паче всех воссиявший нам на Руси", - казалі пра іх аўтара сучаснікі.

Сённяшні Тураў шмат чым падобны на іншыя мястэчкі нашай Беларусі. Тут цэнтр калгаса "Новае жыццё". На правым беразе Прыпяці - прыстань. Доўгі час па рацэ суткамі снаваў паром. Цяпер берагі злучае новы мост.

Новыя дамы і вуліцы, школы і дзіцячыя сады, Дом піянераў, бібліятэка... Пра старажытны Тураў напамінае хіба гарадзішча, размешчанае пры ўпадзенні Язды ў Струмень. Мае яно форму трохкутніка, умацавана равамі і валам, які падзяляе гарадзішча на дзядзінец і вакольны горад. Трапляеш у далёкае мінулае, калі заходзіш у Тураўскі краязнаўчы музей. Тут сабраны рэчы, знойдзеныя ў час раскопак: наканечнікі стрэл, коп'і, нажы, крэсівы, замкі, бранзалеты, шкляны посуд. Гэта - сведкі далёкіх часоў, голас самой гісторыі.

Нясе ўдалеч свае воды задумлівая Прыпяць, і маўчаць у такім жа задуменні сівыя валы старога гарадзішча.

КАЗІМІР КАМЕЙША

БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ ГУЛЬНІ

У КАМЕНЬЧЫКІ

У каменьчыкі гуляюць пераважна дзяўчынкі, удзвюх, утрох. Бяруць пяць каменьчыкаў, і кожная з удзельніц робіць з імі 5 - 6 фігур. Калі яна памыліцца дзе-небудзь, пачынае наступная. Гульня гэта запазычана ад яўрэйскіх дзяўчынак, якія замест каменьчыкаў ужываюць авечыя або казіныя каленныя костачкі і гуляюць з азартам, большай часткай на валошскія арэхі.

Фігуры гульні наступныя:

1. Адзінкі. Адзін каменьчык бяруць у рукі, астатнія чатыры раскладваюць па адным на зямлі ў выглядзе квадрата. Каменьчык, што ў руцэ, падкідвацца ўверх, а дзяўчынка павінна падабраць з зямлі адзін каменьчык і падхапіць той, што падкідвала. Так падбіраюцца ўсе чатыры каменьчыкі.
2. Двонкі. Чатыры каменьчыкі кладуцца на зямлі парамі і парамі ж потым падбіраюцца.
3. Тронкі. Каменьчыкі кладуцца ў дзве кучкі: тры ў адну і адзін у другую, і ў той жа колькасці падбіраюцца пры падкідванні пятага.
4. Ступа. Усе чатыры каменьчыкі кладуцца разам і адразу падбіраюцца.
5. Калі пасля гэтага ў руцэ будзе пяць каменьчыкаў, іх падкідваюць угару і ловяць адваротным бокам рукі, злёгку расставіўшы пальцы.
6. Затым зноў падкідваюць усе каменьчыкі ўверх і ловяць іх далонню.

Апошнія дзве фігуры называюцца конамі.

ЖНІВЕНЬ

Прыпякае сонца. Паветра цяжкае, насычанае пахамі сухіх траў. Душна. Часта блакіт неба зацягваецца хмарамі, бліскаюць маланкі, лье дождж. Жнівеньскія залевы непрацяглыя. Прыбілі пыл, абмылі лісце, траву, і зноў сонца пячэ па-ранейшаму. Толькі паветра становіцца надзвычай духмянае. Дыхаеш на поўныя грудзі і не надыхаешся. Усю стому як рукой здымае.

У сасновых барах і пералесках вострa пахне квітнеючым верасам. Пачынае спаранасіць папараць. На змену звычайнай летняй ружоваfіялетавай афарбоўцы раслін прыходзяць залаціста-жоўтыя колеры. На лужках, абапал дарог, на выганах цвітуць жоўты лаганец, палын, валошкі і рознае пустазелле. Усюды шмат блакітных званочкаў.

Жнівень шчодра дорыць апошняе летняе цяпло прыродзе, а яна адплачвае сваімі дарамі. Сонцам адліваюць груды збожжа. На скошаных лугах узняліся стагі духмянага сена. На палях у самым разгары ўборка. У садах яблыні гнуцца пад багатым ураджаем.

Цяжка пералічыць усе дары жніўня. У лесе - першыя грыбы: баравікі, падасінавікі, падбярозавікі, лісічкі і іншыя. Асаблівай пашанай у грыбнікоў карыстаюцца аранжавачырвоныя рыжыкі.

У жніўні ў лесе можна ўбачыць маленькіх, з прыгожым узорам на спіне нованароджаных гадзюк. З'яўляюцца дзіцяняты і ў спрытнай яшчаркі.

Збіраюцца ў чароды птушкі. Хутка яны адправяцца ў далёкую дарогу. Першымі рыхтуюцца стрыжы і ластаўкі. Часта разам з імі ляцяць уначы і кажаны. Зімаваць яны будуць у пячорах Заходняй Еўропы.

У жніўні можна бачыць вялікія чароды шпакоў. Здаецца, імчыць па небе лёгкае воблачка. Неўзабаве, нібы па нейкаму сігналу, яно мяняе кірунак, разварочваецца і спускаецца на зямлю, а потым нечакана ўзлятае.

Дзіцяняты пушных звяроў яшчэ трымаюцца каля бацькоў, якія даюць ім апошнія ўрокі здабычы корму, вучаць, як засцерагчыся ад вострых іклаў драпежнікаў. Але недалёка той дзень, калі яны назаўсёды пакінуць сваё логава і пачнуць жыць самастойна.

Ідуць апошнія тыдні лета, поўныя хараства і шчодрасці. У іх ёсць і цяпло ўжо не такіх доўгіх дзён, і чыстая прахалода яркіх зорных начэй, і гушчыня малочных ранішніх туманоў. З бяроз і ліп пачынаюць ападаць першыя жоўтыя лісткі. Канчаецца лета. Подых восені ўсё бліжэй і бліжэй. Усе колеры і пахі лета і восені змяшаліся ў гэтыя дні.

А. КУРСКОЎ

УЛАДЗІМІР КАРАТКЕВІЧ

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ

Дзе мой край? Там, дзе вечную песню пяе
Белавежа,
Там, дзе Нёман на захадзе помніць варожую кроў,
Дзе на ўзвышшах Наваградскіх дрэмлюць суровыя
вежы
І вішнёвыя хаты глядзяцца ў шырокі Днявро.
Ты ляжыш там, дзе сіняя Прыпяць ласкава віецца,
Дзе Сафія плыве над Дзвіною, нібы карабель...
Там, дзе сэрца маё з першым крокам, як молат,
заб'ецца,
Калі б нават сляпым і глухім я прыйшоў да цябе.
Што сляпым? Нават мёртвым успомню высокія
зоры,
Над ракою чырвонай і цьмянай палёт кажаноў,
Белы ветразь на сініх, на гордых, як мора, азёрах,
І бары-акіяны, і неба - разлівы ільноў.
Дзе мой край? Там, дзе людзі ніколі не будуць
рабамі,
Што за поліўку носяць ярмо ў безнадзейнай турме,
Дзе асілкі-хлапцы маладымі ўзрастаюць дубамі,
А мужчыны, як скалы, - ударыш, і зломіцца меч.
Дзе мой край? Там, дзе мудрыя продкі у хвоях
паснулі,
Дзе жанчыны, як радасны сон у стагах на зары,
А дзяўчаты, як дождж залаты. А сівыя матулі,
Як жніўё з павуціннем і добрае сонца ўгары.
Там звіняць неўміручыя песні на поўныя грудзі,
Там спрадвеку гучыць мая мова, булатны клінок.
Тая гордая мова, якую й тады не забудзем,
Калі сонца з зямлёю ў апошні заглыбліцца змрок.
Ты - наш край. Ты - чароўная груша над
дзедаўскім домам,
Лістападаўскіх знічак густых фасфарычная рацць,
Ты - наш сцяг, што нікому, нікому на свеце,
нікому
Не дамо абсмяяць, апаганіць, забыць ці мячом
зваяваць.
Мы клянёмся табе баразной сваёй першай на полі
І апошняй раллёй, на якую ўпадзём у журбе.
Мы клянёмся табе, што ніколі,
Ніколі,
Ніколі,
Так,
Ніколі не кінем,
Не кінем,
Не кінем цябе.

ВАСІЛЬ ХОМЧАНКА

МОРА І ВЕЦЕР

Захацеў вецер пасябраваць з морам.

А мора ляжала ціхае, грэлася на сонцы і драмала.

- Мора, давай сябраваць, - сказаў вецер і палашчыў яго.

Мора прачнулася, паморшчылася.

Тады вецер пачаў яго мацней лашчыць.

Мору такая ласка яшчэ больш не спадабалася, маршчынкі падняліся ў хвалі.

Чым мацней стараўся вецер палашчыць мора, тым яно больш злавалася, шумела, вышэй падымала хвалі, адганяла ад сябе вецер.

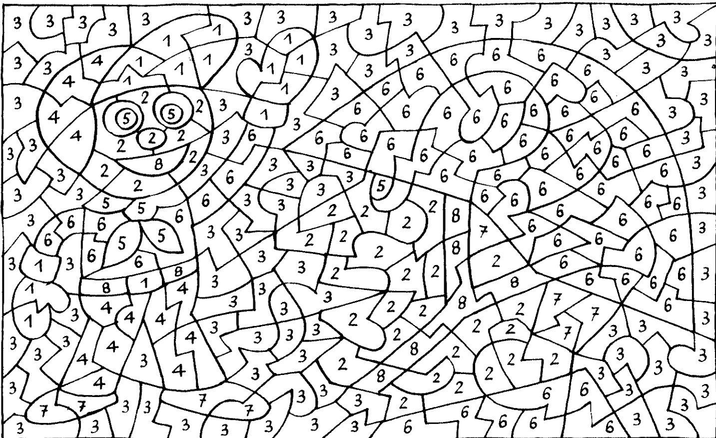
Пакрыўдзіўся вецер на мора, што не хоча з ім сябраваць, і паляцеў прэч.

Мора зноў прыціхла і заснула.

Так і не пасябравалі яны, мора і вецер. І ніколі не пасябруюць.

КАЛЯРОВАЯ "ЗОРКА"

Памалюй палі, пазначаныя цыфрамі: 1 - жоўтым, 2 - аранжавым, 3 - чырвоным, 4 - фіялетавым, 5 - блакітным, 6 - зялёным, 7 - карычневым, 8 - чорным колерамі.

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

СУБОТА, 31 ЛІПЕНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 „Істсайдская гіс-торыя". Маст. фільм (Аргенціна). 9.00 Паказвае Брэст. Сацыяльна-эканаміч-ная праграма. 10.00 Тыдзень планеты. Міжнародны агляд. 10.15 Урокі здароўя. 10.40 Дак. фільм. 11.05 Універсіяда-93. 11.35 Студыя „Тэлесябрына". Іншы экран. 12.25 „Слёзы капалі". Маст. фільм. 13.50 Ці любіце вы тэатр? 14.20 Хрысціянская праграма. 14.50 „Сярэбраная паляна". Фільм-канцэрт. 15.20 Мультфільмы. 15.50 Паміж намі, жанчынамі... 16.35 Песню бярыце з сабою. Тэлефестываль беларускай песні. Частка 1-я. 17.50 „Я — клоўн, які калекцыяніруе імгненні..." Монаспектакль. 18.35 Сізбар-топ-10. 19.35 Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.50 „Жанчына французскага лейтэнанта". Маст. фільм (Англія). 22.50 НіКа.

НЯДЗЕЛЯ, 1 ЖНІЎНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 Слова да чалавека. 7.55 „Дзяжурная аптэка". Маст. фільм. 8.25 Дак. фільмы. 9.25 Ад Оршы да Брэста. Рэпартаж да Дня чыгуначніка. 9.55 Голас дзяцінства. Ш Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці ў Мінску. 10.50 Конны спорт. Спаборніцтвы на Кубак Асацыяцыі па конегадоўлі Беларусі і Кубак калгаса імя Чкалава Брэсцкай вобласці. 11.50 „У стылі джаз- рэтра". Фільм-канцэрт. 12.10 „Прахін-дзіяда, ці Бег на месцы". Маст. фільм. 13.40 Таямніца. Праграма для сям'і. 14.10 Духоўная спадчына. 14.55 Старонкі беларускай музыкі. Д. Лукас. Вакальны цыкл „Мелодыі". 15.15 Мульт- фільмы. 15.30 „Як стаць „зоркай". Маст. фільм. 17.45 Песню бярыце з сабою. Тэлефестываль беларускай песні. Частка 2-я. 19.00 Панарама. 19.30 Пад купалам Сусвету. 19.40 Калыханка. 20.10 „Супердзяўчынка". Маст. фільм (ЗША). 22.00 Мультфільм для дарослых. 22.10 Відзьманявідзьма. Навіны кіна-відэа-аўдыё.

ПАНЯДЗЕЛАК, 2 ЖНІЎНЯ

8.00 Пад купалам Сусвету. 8.15 „Лада Омс" прадстаўляе: „Дзяжурная аптэка". Шматсерыйны мастацкі фільм. 8.45 Паэтычная гасцёўня. У. Някляеў. 12.30 Навіны. 12.40 „Палёт птушкі". Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі. 14.50 „Дывертысмент". Фільм-канцэрт. 15.15 „Гонкі па вертыкалі". Тэлевізійны мастацкі фільм. 1-я серыя. 16.20 „Казка пра старое рэха". Мультфільм. 16.30 Навіны. 16.40 „Планета не толькі людзей". Тэлевізійны дакументальны фільм. 17.00 „Спасціжэнне ісціны". 17.30 Навіны Бі-бі-сі. 18.00 Абласныя навіны (Брэст). 18.10 „Дзедка за рэпку..." Парады агароднікам. 18.40 Дзелавы партнёр. Роздум пасля Міжнароднага салона „Здаровы лад жыцця". 19.20 Старонкі беларускай музыкі. Г. Гарэлава. Вершы М. Багдановіча. „Дзявочыя песні". 19.35 Кантакт: адрасы, прапановы, інафармацыя. 19.40 Калыханка. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.45 „Дзяжурная аптэка". 21.15 Футбол. Кубак Беларусі. 1/4 фіналу. „Тарпеда" (Мінск) — „Дынама" (Мінск). 2-гі тайм. 22.00 Сустрэча для вас. Прэзідэнт фірмы „Калінка" З. Я. Кавалевіч. 22.25 НіКа. 22.40 Духоўная спадчына. Перадача 2-я.

АЎТОРАК, 3 ЖНІЎНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 Футбол. Кубак Беларусі. 1/4 фіналу. „Тарпеда" (Мінск) — Дынама" (Мінск). 2-гі тайм. 8.10 „Лада Омс" прадастаўляе: „Дзяжурная аптэка". Шматсерыйны мастацкі фільм. 8.40 Эпіцэнтр. 4-ая Улада. 12.30 Навіны. 13.40 „Сем тон долараў". Мастацкі фільм. 14.05 „Маёнтак Вагаверэ". Дакументальны фільм. 14.15 „Гонкі па вертыкалі". Тэлевізійны мастацкі фільм. 2-я серыя. 15.25 Сізбар-топ-10. 16.30 Навіны. 16.40 Тэлевізійныя дакументальныя фільмы: „Млын", „Казка аднаго сяла". 17.20 Тэлевізійная дошка аб'яў. 17.30 Навіны Бі-бі-сі. 18.00 Абласныя навін (Віцебск). 18.10 Мост. Культурна-асветніцкая праграма. 18.35 Эканамічная хваля. Чым жыве беларуская вёска? Прамая лінія. 19.35 Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. 19.40 Калыханка. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.45 „Дзяжурная аптэка". 21.15 Прэм'ера відэафільма Беларускага тэлебачання „Легенды Белай вежы". 22.25 НіКа. 22.40 Духоўная спадчына. Перадача 3-я.

СЕРАДА, 4 ЖНІЎНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 Ю. Лакавец. „Прыдзе дзень". Тэлевізійны спектакль. 7.55 „Лада Омс" прадстаўляе: „Дзяжурная аптэка". Шматсерыйны мастацкі фільм. 8.25 „Мне снілася музыка..." Фільм-канцэрт. 12.30 Навіны. 12.40 Кінанастальгія. „Тры таполі на Плюшчысе". Мастацкі фільм. 13.55 „У Старачаркаскую на свята". Фільм-канцэрт. 14.15 „Гонкі па вертыкалі". Мастацкі фільм. 3-я серыя. 5.25 Відзьма-нявідзьма. Навіны кіна-відэа-аўдыё. 16.30 Навіны. 16.40 Для школьнікаў. Скарбы беларускай гісторыі. 17.05 Чарнобыль: праблемы і вырашэнні. Адпачынак беларускіх дзяцей у Германіі. 17.30 Навіны Бі-бі-сі. 18.00 Абласныя навіны (Гомель). 18.10 Творчае маладзёжнае аб'яднанне „Крок". Кавярня „Пяці зорак". 18.55 Навошта дадзена ўлада? Жодзінскі Сельскі Савет народных дэпутатаў. 19.40 Калыханка. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.45 „Дзяжурная аптэка". 21.15 „На лесвіцы часу да горніх вяршынь..." Успамінае Святлана Данілюк. 21.55 НіКа. 22.10 Духоўная спадчына. Перадача 4-я.

ЧАЦВЕР, 5 ЖНІЎНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 „Аб'ектыў-тэатр" прадстаўляе: А. Талстой, „Касатка". Спектакль тэатра імя Якуба Коласа. 9.10 „Дзяжурная аптэка". 9.40 „Беларусь мая..." Сустрэча з паэтам Г. Бураўкіным. 12.30 Навіны. 12.40 „Каля возера". Мастацкі фільм. 1-я серыя. 14.15 „Прыгажун Джэк". Дак. фільм. 14.35 „Каля возера". 2-я серыя. 15.55 Дзіцячая тэлефілармонія. Выступаюць выхаванцы СШ н-р 77 горада Мінска. 16.30 Навіны. 16.40 Дак. фільмы: „Вешчая птушка", „Сайгакі". 17.30 Навіны Бі-бі-сі. 18.00 Абласныя навіны (Гродна). 18.10 Зачытайце маё пісьмо... 18.15 Здароўе. Тэлечасопіс. 18.45 Старонкі беларускай музыкі. А. Багатыроў, „Санеты Шэкспіра". 19.00 Беларусы свету. Свята ў будны дзень. 19.35 Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. 19.40 Калыханка. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.45 „Дзяжурная аптэка". 21.15 „Крок". Студыя „Сэнс" у Ашмянскім раёне. 22.35 НіКа. 22.50 Духоўная спадчына. Перадача 5-я.

ПЯТНІЦА, 6 ЖНІЎНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 „Мастацкі ліцэй. 7.50 „Дзяжурная аптэка". Фільм. 8.20 „Пакуль гарыць свечка... Б. Пастэрнак. 8.50 „Эскада": Мода, музыка, вясна... 12.30 Навіны. 12.40 „Клоўн". Фільм 1-я серыя. 13.50 „Волечка". Дак. фільм. 14.25 „Клоўн. Маст. фільм. 2-я серыя. 15.45 Голас. Літаратурна-мастацкі відэаканал для школьнікаў. 16.30 Навіны. 16.40 Дак. фільм „Каралі галубкі". 16.55 Іграе А. Мацкевіч (баян). 17.20 Тэлевізійная дошка аб'яў. 17.30 Навіны Бі-бі-сі. 18.00 Абласныя навіны (Магілёў). 18.10 Гаспадар. Клопаты сяла. Чэрвенскі раён. 18.40 Духоўная спадчына. Перадача 6-я. 19.05 „Хоўп" — гэта надзея. Асветніцкая місія амерыканскай дабрачыннай арганізацыі „Сіці-хоўп". 19.35 Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. 19.40 Калыханка. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.45 Стоп-кадр. Крымінальная хроніка. 21.05 „Таміра" прапануе: „Апошні дубль". Маст. фільм (Японія). 23.00 НіКа.

СУБОТА, 7 ЖНІЎНЯ

7.00 Раніца рэспублікі. 7.10 Пад купалам Сусвету. 7.25 „Адлюстраванне". Кінанарыс. 7.35 Урокі здароўя. 8.00 Тэлебом. Шоў-конкурс юных выканаўцаў. 9.00 Паказвае Гродна. „Гарадніца". Літаратурна-мастацкая праграма. 10.00 Тыдзень планеты. Міжнародны агляд. 10.15 „Апошні дубль". Маст. фільм (Японія). 12.10 ТА „Рэха". 20 мінут рэдактара. 12.30 Конны спорт. Спаборніцтвы на Кубак Асацыяцыі па конегадоўлі Беларусі. Другі этап. Навагрудскі раён. 13.30 Баль у аперэце. Музычная праграма. 14.30 „Калі ласка". Мультфільм. 15.00 Метраном. „Вяртанне Станіслава Манюшкі". 15.55 Працістаянне. Маральна-прававая праграма. 17.05 Залаты рынг. Шоў-праграма. 18.35 Сізбар-топ-10. 19.35 Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. 19.40 Калыханка. 20.00 Панарама. 20.35 Пад купалам Сусвету. 20.50 „Апошні раз я бачыў Парыж". Маст. фільм (ЗША). 22.50 НіКа.

ВЕР-НЕ-ВЕР

Сніцца мне такое: я малая дзяўчынка, знаходжуся ў інтэрнаце. Далі мне плед карычневага колеру, пучок нітак і драўляны кружок. Даведваюся, што ў нейкі пакой пайшоў св. Мікалай. Ён даў мне прэзент — плед зялёны, пучок нітак зялёных, ну і кружок. Я вярнулася ізноў у свой пакой. Са здзіўленнем гляджу — няма майго ложка. Ззаду за мною ішоў св. Мікалай. Стаў каля сцяны і ўглядаўся на нейкі абразок, які вісеў высока на сцяне. Я яго не магла ўбачыць. Я плакала, што няма ложка. Узяла плед, накрылася ім. Канец сну.

Другі сон. Я знаходжуся на могільніку. Там многа людзей. Мяне зацікавіла мноства помнікаў з крыжамі. Усе яны белыя — і тыя помнікі, і крыжы. У сапраўднасці белых помнікаў і крыжоў няма. Выйшла я з могільніка, а там роў. У ім брудная вада. Я ўвайшла ў роў, але хутка выйшла з яго.

Кацярына

Кацярына! Несумненна адно: вакол цябе круціцца нейкая хвароба. У другім сне ты была на могілках, што магло б для цябе абазначаць спакой, але ж было там і мноства крыжоў, якія маглі б прадвяшчаць сум. Больш таго, выйшаўшы з могілак, ты ўвайшла ў роў з бруднай вадой. А гэта ўжо напэўна абазначае хваробу ці нейкія іншыя прыкрыя справы: плёткі, непрыемнасці. Добра, што ты выйшла з яго, мо выйдзеш і з хваробы тае.

Першы сон як бы пацвярджаў гэта. Мо святы Мікалай, які замест карычневага пледа даў табе зялёны, а ты ім накрылася, прынясе табе надзею на выздараўленне.

АСТРОН

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на адрас: Bank Spółdzielczy w Hajnówce, nr konta 905217-1922-2710, а ў замежнай валюце: Narodowy Bank Polski, I Oddział w Białymstoku, nr rachunku walutowego: 5021-24325-152-6787.

Жыхары Беларусі могуць уплачваць ахвяраванні на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Менска.

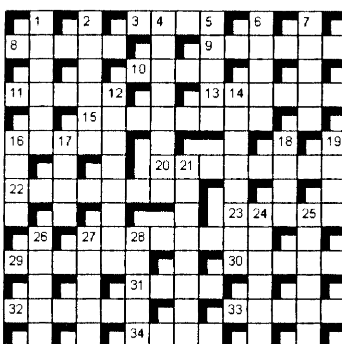
Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

4172. Ян Хіліманюк (Гайнаўка)	- 100.000 зл.
4173. Управа гміны ў Гарадку	- 5.000.000 зл.
4174. Ілья Агіевіч (Орля)	- 500.000 зл.
4175. Гай Пікарда (Лондан)	- 50 дол. ЗША
4176. Вольга Харкевіч (Храбустоўка)	- 20.000 зл.
4177. Мар'я Гурынюк (Храбустоўка)	- 30.000 зл.
4178. Надзея Бруй (Беласток)	- 250.000 зл.
4179. Міхал Панфілюк (Нараўка)	- 50.000 зл.
4180. Ахвяраванні сабраныя ў час фестынаў у Свінароях (6.06.93 г.) і ў Крыначчы (7 і 8.06.93 г.)	- 922.700 зл.
4181. Анатоль Вакулюк (Беласток)	- 100.000 зл.
4182. Славамір і Гражына Бароўскія (Беласток)	- 50.000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej w Hajnówce, ul. 3 Maja 42, tel. 30-16.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 3. мёртвае цела, 8. знішчальны агонь, 9. збудаванне для сена, 10. турэцкі нявольнік, 11. упрыгожанне з кветак, 13. крайняя дошка, 15. беспарадак, 16. мужчынскае імя, 20. зімовы дождж, што замярзае на зямлі, 22. пацерка, зярніна караляў, 23. від летняга жылля ў якутаў, 27. небяспечная прыгода, 29. для стральбы з гармат, 30. тое, на што абапіраюцца, 31. жыве ў Іраку, Іране, Турцыі, 32. дзяржава, якая вылучылася з Калумбіі, 33. прэзідэнт ЗША ў гадах 1869—1877, 34. на беларускай аднарублёўцы.

Уніз: 1. бязлесная прастора, 2. даўнейшая мера зямлі, 4. сталовая, 5. урачысты агляд войск, 6. пляцоўка для язды на каньках, 7. суквецце збажыны, 12. манархіня, 14. прыдае драўніне бляск, 16. змолатае зерне, 17. напрамак, кірунак руху, 18. вывяргаецца вулканам, 19. растоплены тлушч, 21. мікроб, 24. калючая зброя, 25. крыніца голасу, 26. акамянелая смала, 27. заснавальнік першай венгерскай дынастыі, 28. водгук, рэакцыя.

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 24 н-ра.

Упоперак: сноп, Куявы, оптыка, асёл, скарб, абабак, калодзеж, радар, кіламетр, кілаграм, турак, Таганрог, жырафа, карэц, шына, валока, дошка, клей.

Уніз: Вуокса, сварка, настойка, полаз, страж, экран, барограф, Беласток, рака, дула, негр, брак, імкненне, угавор, Ажэшка, тыраж, тапор, Гашак.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Мікалаю Красоўскаму** з Бельска-Падляшскага і **Аляксандру Дабчынскаму** з Беластока.

"Niwa"
ul. Suraska 1, 15-950 Białystok,
skr. poczt. 149, tel. 210-33.

Druk: "ORTHDRUK", Białystok, ul. Składowa.

Tygodnik białoruski sponsorowany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Рэдагуе калектыў:

Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Віталь Луба (сакратар рэдакцыі), Міраслава Лукша, Аляксандр Максімюк, Ян Максімюк, Яўген Міранович (галоўны рэдактар), Яўгенія Палоцкая (машыністка), Галіна Рамашка (кіраўнік канцылярыі), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга.

Выдае:

Праграмная рада тыднёвіка „Ніва".

Prenumerata.

1. Termin wpłat na prenumeratę na IV kwartał 1993 r. upływa 20 sierpnia 1993 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. białostockiego i oddziały "Ruch" na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał wynosi 39 000 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje Zakład Kolportażu Prasy i Wydawnictw, Warszawa, ul. Towarowa 28.

Nr konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 6000 zł., a kwartalnie - 78000 zł. Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika "Niwa", Białystok, ul. Suraska 1, nr konta PBK SA, I Oddział Białystok, 370406-207917-132.

© PDF: Kamunikat.org 2016 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2016

МАКАТРАЗМЫ

РАТУЙ НАС, БОЖА

Паэт зайшоўся ад адчаю,
Стыхію сам-насам страчае.
З бурай, з агнём справіцца зможа.
Ад благой жонкі ратуй нас, Божа.

Застыў на твары адбітак страху,
Ад гегемонных ратуй нас крахаў,
Ад карыфеяў і ветрагонаў,
Дзядзькоў прыблудных, пампезных
гномаў,

Ад лаўкачоў, казачных мафій,
Каварных шокавых тэрапій,
Задухі собскай і неафітаў,
Гіпнозу ўлады і новых міфаў.

Ад чужых ідалаў ратуй Усявышні,
Каб з слугавання ў свет мы выйшлі,
Каб з калектыўнай усталі знямогі
І сталі на ногі, і сталі на ногі.

Ачысці родны кут з кустоўя.
Надзьмутых пухіроў застойных,
Ліслівых стоеных рэптылій
З суцемкаў фарысейскіх вылы.

Цнатлівых трэфных выстаў на сонца,
Ад рэвальверных выбаў нас слоўцаў,
Ад вурдалачных звабліўых ложаў,
Ад самаедства ратуй нас, Божа.

А фарбаваных тутэйшых лісаў
Прымусь за кару чытаць „Уліса".
Збаў апантаных мроямі джойсаў
Ад пасіянарнага захлёсту.

Празорцаў сціплых узвядзі на троны,
Дай тронным мовам моц Цыцэрона,
І нам, мяшком з-пад мукі прыпыленым,
Прамый дабром шэрыя звіліны.

СІДАР МАКАЦЁР

АМБРОЗ БІРС

СА „СЛОЎНІКА Д'ЯБЛА"

Ілгун — юрыст з багатай практыкай.

Ілюзія — матка вельмі паважанай сям'і, якую складаюць Энтузіязм, Дружба, Самаадданасць, Вера, Надзея, Міласэрнасць і шмат іншых добрых сыноў і дачок.

Імігрант — цёмны чалавек, які лічыць, што адна краіна можа быць лепш за іншую.

Імунітэт — багацце.

Ісціна — дзіўнае спалучэнне пажаданага і рэальнага. Знайсці ісціну — адзіная мэта філасофіі, навукі, што праіснуе з такой мэтай да канца свету.

Камерцыя — від абмену, калі А выцягвае ад В тавар, што належыць С. Каб кампенсаваць страты, В выцягвае з кішэні D грошы, што належаць Е.

Камфорт — стан душы, выкліканы непрыемнасцямі суседа.

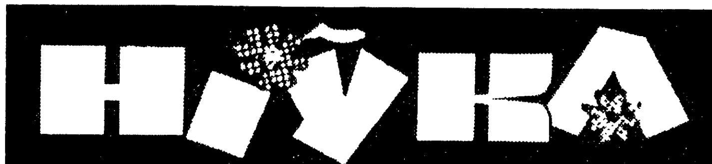
Канверт — труна дакумента, ножны рахунка, лупіна аплаты, начная кашуля любоўнага ліста.

Кангрэс — орган, які збіраецца, каб адкідваць розныя праекты закону.

Кансультавацца — шукаць адабрэння плана, які сам ужо даўно прыняў.

Кансерватар — дзяржаўны дзеяч, які хоча захаваць існуючае ліха, у адрозненні ад ліберала, які хоча замяніць гэтае ліха на новае.

З англійскай пераклаў
Алесь Кудраўцаў

Малюнак М. Сеўлюка

БЕЛАРУСЫ ПРА САМІХ СЯБЕ

Бізнес па-беларуску: украсці скрыню гарэлкі, прадаць, а заробленыя грошы — прапіць.

* * *

Пытаюцца аднойчы ў беларуса, яўрэя і ўкраінца, што б яны зрабілі, каб мелі па два яблыкі.

— Свінням бы скарміў, — адказаў беларус.

— Два прадаў, чатыры купіў, — не думаючы, адказаў яўрэй.

А ўкраінец падумаў і кажа:

— З'іў бы!

— А што б вы зрабілі, каб мелі дзве тоны яблык? — зноў запыталіся ў беларуса, яўрэя і ўкраінца.

— Свінням бы скарміў, — адказаў беларус.

— Дзве тоны прадаў, чатыры — купіў, — адразу запэўніў яўрэй.

А ўкраінец падумаў і кажа:

— З'іў бы!

— Як, усе дзве тоны?..

— Што мог бы, то з'іў, а што не мог — то падкусіў!..

* * *

— Што такое адзін рускі?
— П'яніца.
— А два рускіх?
— Бойка.
— А тры рускіх?
— Пярвічная партыйная арганізацыя.
— Што ёсць адзін яўрэй?
— Спекулянт.
— Два яўрэі?
— Чэмпіянат свету па шахматах.
— Тры яўрэі?
— Ансамбль рускіх народных інструментаў.
— Што ёсць адзін беларус?
— Дурань.
— А два беларусы?
— Два дурні.
— А тры беларусы?
— Беларускі Саюз пісьменнікаў.
— Што ёсць адзін грузін?
— Культ асобы.
— Два грузіны?
— Культ асобы і масавыя рэпрэсіі.
— А тры грузіны?
— Гісторыя такога яшчэ не дапускала!..

Падрыхтаваў
Францішак ХЛУС

СЕНТЭНЦЫІ

Без любові няма багацця, ёсць толькі рэчы.

* * *

Калі выйшаў на апошнюю прамую, не азірайся ўбакі.

* * *

Усё рознае, а попел аднолькавы.

* * *

Сляза развітання гарачэйшая за слязу сустрэчы.

БАРЫС РУСКО

МІЖ НАМІ КАЖУЧЫ

Зайшоў бацька з пяцігадовым сынам у піўную. Бацка сеў за столік, замовіў гарэлкі і п'е.

- Можа, пойдзем дахаты? - пытаецца сын. - Чаму ты такі чырвоны стаў, мо блага табе?

- А ты, сынку, паспарабуй, напіся гарэлкі.

Дзіцёнак адпіў крыху і адразу скрывіўся.

- Ну што, горка?

- Горка.

- Дык вось, скажы маме, каб больш не дакарала мяне, што тутка прыемна сядзець!

* * *

На ўроку па прыродазнаўству настаўніца пытаецца:

- Скажыце, якая, на ваш погляд, самая прыгожая пара года?

- Вясна! Лета! - крычаць усе.

- Чаму крычыце? Хіба забыліся, як трэба паводзіць на ўроках? Трэба падняць руку, а ўжо я скажу, хто мае адказаць.

Дзеці паднялі рукі.

- Скажы ты, Міколка.

- Найпрыгажэйшая восень, - нечакана кажа той.

- Чаму?

- А я насуцпраць усяму класу так кажу, што яны крычалі: "Вясна! Лета!"

* * *

- Куды гэта дзеліся ўсе талеркі? - пытаецца свякруха Мірэка, - я ж толькі нядаўна дала вам новыя.

- Гэта ўсё вашая дачка вінаватая, - кажа той.

- Чаму так?

- Як злуецца яна на мяне, дык бярэ талерку і хоча ўдарыць мяне ў лоб. Я ўцякаю, а яна яшчэ больш злуецца і б'е талерку аб стол, і тады з адной робіцца дзве ці болей. Тады яна крыху супакойваецца і кажа: "Вазьмі гэта і вынясі на сметнік!" Каб не распачынаць новую сварку, я паслухмяна бяру і выношу.

АЎРОРА

ЗАДАЧНІК

Праезд у гарадскім аўтобусе, як вядома, каштуе пяць тысяч злотых. Спадар З. карыстаецца гэтым відам транспарту ўдзень двойчы і заўсёды едзе „зайцам".

Пытанне: колькі грошай сэканоміць спадар З. за год?

ЯСЕНЬ

Адказ: Задача не мае рашэння, бо спадар З. ад пастаяннага нервовага напружання і страху перад кантралёрам да канца года не дажыве.

Дарагое Сэрцайка! Думала я, што гэта будзе маё першае і апошняе сапраўднае каханне. Я нават не магу сказаць, які ён быў. Прыгожы і прыстойны? А мо зусім звычайны, як іншыя... Мне здавалася, што цудоўнейшага за яго няма ў цэлым свеце. Быў для мяне ўсім. Для яго хацелася жыць, смяяцца, кахаць людзей. Увесь свет здаваўся мне раем, які ніколі не скончыцца.

Ну, падумай ты, як жа гэта магло скончыцца, калі прысягаў кахаць мяне заўсёды, нават тады, калі я стану „старэнькай і не такой прыгожай". Марыў пра тое, каб мы мелі дзіця. Я была гатовая нават і на гэта, хаця пра шлюб пакуль што гаворкі не было. Я верыла яму настолькі, што нават у галаву мне не прыходзіла яго здрада.

А ўсё праз той секс. У гэтых справах быў непаўторны. На працягу двух гадоў нашага „хаджэння" не было, бадай, двух аднолькавых дзён — заўсёды ўмеў знайсці нешта новае. А пры ўсім гэтым быў так цудоўна цёплы. Кахацца мы маглі цэлымі гадзінамі. Праўду кажучы, дык мы з ім мала куды хадзілі. Усе вольныя ад працы хвіліны праводзілі ў пасцелі. Мае бацькі нават пачалі наракаць, што ніколі мяне не бачаць. Вельмі хваляваліся спачатку, што можа напаткаць мяне нешта кепскае, але супакоіліся, калі я пазнаёміла іх з маім хлопцам. Быў ён такі ж мілы і сімпатычны да маіх бацькоў. І слова брыдкага ніколі не пачула я ад яго. У кампаніі нашых сяброў мы бывалі вельмі рэдка. Але недзе праз год нашага знаёмства адзін сябра шапнуў мне на вуха: „Кідай гэту свінню!" Я абразілася на яго і падумала, што проста ён пазайздросціў нашаму шчасцю. Нават тады, калі бацька майго хлопца (мы часта сустракаліся ў іх) сказаў мне так цёпла: „Дзяўчына, не дуры сабе ім галаву, шкада глядзець на ўсё гэта!", я не зразумела глыбіні яго слоў.

І вось здарылася непрадбачанае. Мае бацькі паехалі наведаць хворую бабулю ў іншым горадзе, і мы мелі магчымасць сустрэцца ў нас. Бацькі нават не дапускалі такой думкі, што мы жывем як муж з жонкай.

Усё было чароўна як заўсёды, а мо нават яшчэ чароўней — бо на новым месцы. Я яшчэ ляжала паўпрытомная ў ложку, калі пасля ўсяго хлопец пайшоў у ванную выкупацца. Відаць, забыўся зачыніць сваю сумку, а мо проста не ўяўляў сабе, што я ў яе палезу. Яна стаяла на зэдлічку проста пад маім носам, каля ложка, а з яе вытыркаўся нататнік.

Сёння нават не патраплю сказаць, чаму мая рука пацягнулася да яго — ці проста механічна, бо была я адна і не было чаго рабіць, ці мо ў глыбокіх закутках маёй душы усё ж быў нейкі недавер і варта было паглядзець, што запісвае мой хлопец.

Калі я разгарнула яго натэс, у мяне пацямнела ў вачах. Нейкія зашыфраваныя ініцыялы, яны паўтараліся рэгулярна, мо разы па 2 на тыдзень. Ініцыялаў было штук 6, а сустрэчы адбываліся ўначы або адразу пасля працы. Былі пазначаны таксама гадзіны. Што было рабіць? Уцякаць? Прасіць, каб растлумачыў... Тут жа ўсё было ясна. Калі ён выйшаў з ванны, я, кіўнуўшы ў бок яго натэса, толькі сказала: „Чаму ж ты не сказаў мне сам, што маеш іншых? Я б спакойна сабе адышла, калі б зразумела, што між намі скончылася каханне!"

Мой хлопец толькі сказаў, што калі б я даведалася, што сустракаецца ён з іншымі, дык напэўна адышла б ад яго. А я заўсёды была найважнейшай.

Не захацела я быць найважнейшай і ўсё ж адышла ад яго, бо хачу быць адзінай. Як ты думаеш, ці добра зрабіла я?

Таццяна

Таццяна! Ясна, што добра. Мо крышку запозна. Калі людзі нешта казалі, трэба было прыслухацца, бо нешта там было. Каханне пачынаецца і канчаецца несападзявана. Калі займеў іншых, значыць, яго каханне прайшло. Лепш не перацягваць струны. Аднак жа, заглядаць у чужыя нататкі брыдка.

СЭРЦАЙКА

